

T.C.

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YAYLI ÇALGILAR SANAT DALI
VİYOLONSEL PROGRAMI**

Yüksek Lisans Tezi

**VİYOLONSELİN, VIOLA DA GAMBADAN
GÜNÜMÜZE KADAR GEÇİRDİĞİ YAPISAL
DEĞİŞİKLİKLER ve ESERLER ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNİN İNCELENMESİ**

**Suna YÜKSEL
2501040500**

Tez Danışmanı

Doç. Ceyda UZGÖREN

İSTANBUL 2007

ÖZ

Başlık: Viyolonsel, Viola da Gambadan Günümüze Kadar Geçirdiği Yapısal Değişiklikler ve Eserler Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi

Hazırlayan: Suna Yüksel

Bu tez ile viyolonsel, viola da gambadan günümüze kadar geçirdiği yapısal değişiklikler ve eserler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Konuyu incelerken viol ailesinin doğuşu ve tarihçesi, enstrümanları ve özellikleri, meşhur viol yapımcıları, viol yayının özellikleri, viola da gambanın 16. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar olan yapısal gelişimi ve bu yüzyıllarda viola da gamba için yazılmış belli başlı eserler, violin ailesinin doğuşu ve tarihçesi, enstrümanları ve özellikleri, meşhur violin yapımcıları, violin yayının özellikleri, viyolonsel, 17. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan yapısal gelişimi ve bu yüzyıllarda viyolonsel için yazılmış belli başlı eserler incelenmiştir. Viola da gamba ile viyolonsel karşılaştırılması başlığı altında benzerlikler, farklılıklar ve son olarak da iki enstrümanın basso continuo ve basso ostinato olarak kullanımı araştırılmıştır. Bu tezin oluşturulmasında viola da gamba ve viyolonsel ile ilgili yazılmış yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılmıştır.

ABSTRACT

Title: The constitutional changes of the violoncello from viola da gamba until today and its researching of the effects on the music pieces.

Written by: Suna Yüksel

The purpose of this thesis is to compare and contrast the similarities and differences between viola da gamba and violoncello. By searching the physical evolution of violoncello from the viola da gamba, the thesis brings out the development these instruments have made through the centuries. It also includes information about the repertuar for these instruments, their instrument makers and the function of these instruments and an accompaniment instrument as well as solo instrument.

Internet sources and many foreign and native sources have been used to write this thesis.

ÖNSÖZ

Bu tez ile iki büyük enstrüman ailesini inceleme fırsatı buldum. Yaylı sazların günümüzdeki öneminin tarihsel açıdan gelen birikimler ve gelişmeler sonucunda mükemmelliğe ulaştığını inceledim.

Tezimin amacı; viol ile violin ailesinin doğuşlarını ve gelişimlerini inceleyerek günümüze kadar olan evrimlerini kapsamlı bir şekilde araştırmak, sonradan yararlanmak isteyen kişilere aktarabilmektir.

Bu çalışmamda bana yol gösteren, değerli zamanını ayıran ve yardımcı olan sevgili hocam Doç. Ceyda Uzgören'e sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmalarımın her aşamasında bana eşsiz katkılarıyla yardımcı olan canım arkadaşım İdil Kuzuoğlu'na, Gözde Tıknaz'a, Aral Yüce'ye, hocam Neslihan Karamızrak'a, bana en içten manevi desteği veren aileme sonsuz teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ / ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
1. VIOL AİLESİNİN DOĞUŞU ve TARİHÇESİ.....	3
1.1. Viol ailesini oluşturan enstrümanlar ve özellikleri.....	6
1.2. Meşhur viol yapımcıları.....	18
1.3. Viol yayının özellikleri.....	27
2. VIOLA DA GAMBANIN, 16.YÜZYILDAN 17.YÜZYILA KADAR OLAN YAPISAL GELİŞİMİ.....	29
2.1. 16.ve 17.yüzyıllarda viola da gamba için yazılmış belli başlı eserler.....	32
Sonatlar.....	33
Konçertolar.....	33
Oda müziği.....	34
Solo viola da gamba için bestelenmiş eserler.....	34
3. VIOLİN AİLESİNİN DOĞUŞU ve TARİHÇESİ.....	36
3.1. Violin ailesini oluşturan enstrümanlar ve özellikleri.....	37
3.2. Meşhur violin yapımcıları.....	43
3.3. Violin yayının özellikleri.....	47

4. VİYOLONSELİN, 17. YÜZYILDAN 20. YÜZYILA KADAR OLAN YAPISAL GELİŞİMİ.....	50
4.1. 17.yüzyıldan 20.yüzyıla kadar olan dönemde viyolonsel için yazılmış belli başlı eserler.....	56
Sonatlar.....	56
Konçertolar.....	57
Oda müziği	59
Viyolonsel ve orkestra için yazılmış eserler.....	59
Piyanolu parçalar.....	60
Solo viyolonsel için bestelenmiş eserler.....	60
5. VIOLA DA GAMBA İLE VİYOLONSELİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	61
5.1. Viola da gamba ve viyolonsel arasındaki benzerlikler...	62
5.2. Viola da gamba ve viyolonsel arasındaki farklılıklar....	63
5.3. Viola da gamba ve viyolonsel, basso continuo ve basso ostinato olarak kullanımı.....	68
SONUÇ.....	75
KAYNAKÇA.....	76

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

1.1.....	7
1.2.....	8
1.3.....	8
1.4.....	9
1.5.....	9
1.6.....	10
1.7.....	10
1.8.....	11
1.9.....	11
1.10.....	13
1.11.....	14
1.12.....	15
1.13.....	16
1.14.....	16
1.15.....	17
1.16.....	18
1.17.....	19
1.18.....	19
1.19.....	20
1.20.....	21
1.21.....	22
1.22.....	22
1.23.....	23
1.24.....	25
1.25.....	27
1.26.....	27
1.27.....	28
1.28.....	28
2.1.....	29
2.2.....	30
2.3.....	31
3.1.....	37
3.2.....	38
3.3.....	39
3.4.....	40
3.5.....	41
3.6.....	42
3.7.....	43
3.8.....	44
3.9.....	44
3.10.....	45
3.11.....	46
3.12.....	47

3.13.....	48
3.14.....	49
3.15.....	49
4.1.....	52
4.2.....	53
4.3.....	54
5.1.....	63
5.2.....	63
5.3.....	64
5.4.....	64
5.5.....	65
5.6.....	65
5.7.....	66
5.8.....	66
5.9.....	67
5.10.....	69
5.11.....	70
5.12.....	71
5.13.....	72
5.14.....	72
5.15.....	73
5.16.....	73
5.17.....	74

KISALTMALAR LİSTESİ :

A.g.e	:Adı geçen eser
Alm.	:Almanca
cm.	: santimetre
Fr.	: Fransızca
İnç. :	:2.54 cm. uzunluğundaki ölçü birimi.
İng.	: İngilizce
İt.	: İtalyanca
IHS	: Giuseppe Guarneri “del Gesu”nun imzasındaki işaret.
mm.	: milimetre
Op.	: Opus
S.	: Sayfa

GİRİŞ

İnsanlar, dönemlerin sağlamış olduğu yeniliklerle birçok sanat dalında gelişip hayatlarını olumlu yönde etkilemişlerdi. Devamlı değişim sürecinde olan sanatın da döneme uyum sağlama çabası vardı. Günümüze kalan sanat eserleri, zaman geçtikçe önem kazanmakta, farklı dönemlerin özelliklerini taşımasına rağmen bir birikimin bütününe oluşturmaktaydı.

Sanat, değişik şekillerde duyguları ifade etme şeklidir. Müzik, sanatın her dalını kapsayan bu zincirin önemli bir halkasını oluşturur ve zamanla bu zincir giderek büyümüştür. Ünlü bestecilerin yeniliklere açık olması ve enstrümanların gelişimlerini yakından takip etmeleri, yeni müzik formlarının doğmasına ve farklı eserlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Eşlik için kullanılan enstrümanlar, zamanla solo enstrümana dönüşmüştür. Bunda lüthiyelerin önemi büyüktür. Çünkü insanların müzikten beklentilerini ve bestecilerin buna karşılık yazdıkları eserleri seslendirebilecekleri enstrümanlara ihtiyaç duymuşlardır.

Dünyanın birçok yerinde bulunmuş olan bu enstrümanlar, sürekli evrim geçirdiler. Besteciler enstrümanlar için değil, lüthiyeler besteler için enstrüman yapmaya başladılar.

Viol ailesi döneminde enstrümandan beklenen şey, eşlik için gerekli olan az ses ve eserin karakterini belli edecek olan stildir. Zamanla eşlik enstrümanı olan viol ailesi enstrümanları, solo çalınması için yapılan violin ailesi enstrümanlarına dönüşmüştür.

Violin ailesinin gelişim sürecinde bir dönem birlikte kullanılan bu iki aile birçok barok besteci tarafından yazılmış eserlerde aynı grupta gösterilmiştir. 17. yüzyılda karşımıza çıkan bu durum Antonio Vivaldi' nin birçok konçertosunda yer almıştır.

Müzik formlarının gelişmesiyle, lüthiyeler enstrümanların da bu yazılan eserlere yetmediğini fark ettiler. Farklı malzemeler kullanarak viol ailesinin özelliklerini yavaş yavaş violin ailesine dönüştürmeye başladılar. Lüthiyeler, kullandıkları bu malzemeleri geliştirmeleriyle günümüzde hala kullanılabilen violin ailesi enstrümanlarını oluşturdular.

1)VIOL AİLESİNİN DOĞUŞU ve TARİHÇESİ:

İnsanlar günümüze kadar yaşamlarının her evresinde, duygu ve düşüncelerini bir şekilde müzik aracılığıyla dile getirme fırsatı bulmuş, bunu sergileyebilecekleri çalgıları da dönemler içinde geliştirmişlerdir. İnançların ve özgür fikirlerin ayrıldığı noktada, müziğin amacı farklılaşmaya başlamıştır. Ortaçağ'da müzik, halkın kiliseye bağlılığı ile günlük yaşamının bir parçası olmuş, diğer yandan kilise dışında yaygınlaşan ve dünyasal konuları kapsayan dindışı müzik de insanların müzikten beklentilerini değiştirmiştir. Konusu dinsel içerikli olmayan ilk ezgiler, yine kilise müziği formunda bestelenmiş fakat kutsal müziğin kalıplarını değiştirememiştir.

11. ve 13. yüzyıllar arasında Avrupa'da kilise baskısından kurtulan ve dindışı müziği yaygınlaştıran gezgin müzisyenler ortaya çıkmıştır.İcralarını farklı yerlere giderek başka insanlara sergilemişlerdir. Farklı enstrümanlar çalarak kendilerine eşlik eden bu ozanlar, buldukları ülkelere göre farklı isimlerle anılmışlardır. Kuzey Fransa'da Trouvers, güney Fransa'da Troubadour, İtalya'da Travatore, İngiltere'de Harper, Almanya'da Minnesinger bu müzisyenlerin değişik ülke ve zamanlardaki isimleridir. Hepsinin de ortak konusu, ulaşamadıkları gizemli bir aşkı müzik ve sözlerle dile getirmek, yaşadıkları ve gördükleri her şeyi anlatmaktır.

Soylu ozanların az bir kısmında müzik hakkında bilgileri ve birikimleri vardı. Ama bu, diğerlerinin beste yapmalarına engel değildi. Ayrıca şiir yazar bazı soylular, bu eserlerinin yaygınlaşması ve diğer insanlar tarafından beğenilmesi için yanlarında "Jongleur" denilen çalgıcı ve şarkıcıları dolaştırırlardı. "Viel" adı verilen enstrümanları ile değişik yerlere giden bu müzisyenler, kısa bir giriş müziği sonrasında tekrarlanan birkaç eşlik notası beraberinde şiirlerini okurlardı. Ayrıca çalgılarında da usta olmaları, farklı enstrümanların da çeşitlenmesine ve çalgı müziğinin gelişmesine sebep oldu. Değişik sazları tanıtmaya fırsatını yakalamaları, enstrümanların bir şekilde farklı ülkelere göç etmesini sağladı.

15'inci yüzyılın ikinci yarısında İspanya'da gitarın atası olarak bilinen "vihuela" adındaki enstrümanın Haçlı seferleri nedeniyle doğuda tanınması sağlanmıştır. İlk

yıllarda “vihuela d’arco” ya da “bowed vihuela” olarak adlandırılmış olan bu enstrüman, İtalyanların “vihuela de gamba” tabirini kullanmalarıyla gelişme göstermiştir. İtalyanca’da gamba kelimesinin tam karşılığının bacak olması ve viol ailesi üyelerinin bir kısmının bacakların üzerinde tutularak çalınıyor olması da, viola da gamba tabirinin bu grup için uygun olduğunu gösterir.

Violün kökleri, yaylı sazların ve daha büyük telli çalgıların prensiplerinin harmanlanmasıyla oluşmuştur. Viol kelimesi, o dönemdeki yaylı enstrümanlar için çok önemlidir. Bunun nedeni, kullanılacak olan bu anahtar sözcüğün ailenin gruplandırılmasındaki şifreyi çözmesidir. İtalyanca’daki küçültme eki –ino ve büyültme eki –ono ya da –one kullanılarak yeni karşılıklar elde edilir. Örneğin, violin küçük viol, violone ise büyük viol olarak bilinirdi.

İsim verme problemi şu şekilde çözüldü; tenor sesi çıkarmak için kullanılan saza en küçük bas, orta ebatlı basa ise küçük violone denildi. İtalyanlar bu anlamlandırma sorununu, zaten büyültme ekine sahip bir kelimeye küçültme eki ekleyerek çözdüler. Yani violone sözcüğü viyolanın büyütme eki almış haliyse, küçük violoneyi elde etmek için kelimenin sonuna küçültme eki getirdiler; böylece violoncino sözcüğü elde edildi. Bazı ekler İtalyancada –elo veya –ello anlamı küçültmede kullanılırdı. Ayrıca bu söyleyişlerde ‘z’ harfinin yerini ‘c’ almıştı. Böylece 1640’larda küçük violonemizin (viyolonselimizin) farklı birçok ismi olmuştu. Bunların arasında violoncino, violonzino, violonzelo, violoncelo ve violoncello vardı. Bu sonuncu isim yerleşti ve bugüne kadar geldi. Violoncello’nun kısaltılmışı olan çello ilk kez 1765’te kullanıldı. Buna karşın İtalyan terminolojisindeki bas keman kelimesi, Kuzey Avrupa’da hem violone hem de viyolonsel için kullanılmayı sürdürdü.

Viol ailesi enstrümanlarının boyut ve ses genişliği açısından verimli olması, bestelenen yapıtları seslendirmek ve çoksesliliğin karmaşık armonisinin gelişmesine katkıda bulunmuş, yazılmış eserleri olumlu yönde etkilemiştir. Batı Avrupa’da vokal müzik söyleyenlere eşlik etmek için kullanılan bu enstrümanlar, onlara yakın sesleri çıkartabilmeleri için tasarlanmış, tiz ve genizden tınıları ile çalgı ve ses uyumunu

pekiştirmiştir. Bir süre sonra insan sesine eşlik etmek için değil, gelişmiş olan kendi çalgı toplulukları için birleşmeye karar vermişlerdir.

“Rönesans’ın ideal ses anlayışı, bağımsız seslerin yarattığı çokseslilik ilkesine dayalıdır. Barok dönemin ideal sesi ise, temel bir bas ve süslü bir tiz sesin, yalın bir armoni aracılığında birleştirilmesinden doğar. Besteciler bas ve tiz sesin iki temel melodi çizgisi gibi yazılması ve bas sesin gücünün, belirli bir çalgı ile arttırılmasını, uzamasını öngörmüşlerdir. Barok dönemde, sürekli bas (basso continuo) olarak anılan bu ögenin gerekliliği, Olgun Barok bestecilerinin armoniyi zenginleştirmeleriyle ortadan kalkar.”¹ Kontrpuan tekniği kullanılarak oda müziği eserlerinde oluşturulan çok seslilik, dönemin sonlarına doğru belli bir tonal sistemin oturması ve Klasik dönem etkilerinin başlamasıyla mükemmele yaklaşır. Nüans ve kadansın da sıkça kullanılması ile bestecilerin eserlerinde vurgulamak istedikleri duygu ve düşünceler dinleyiciye daha kesin aktarılmış olur.

¹Evin İlyasoğlu, **Zaman İçinde Müzik**, Başlangıcından Günümüze Batı Müziği Evrimi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ekim 2003, s.26

1-1) VİOL AİLESİNİ OLUŞTURAN ENSTRÜMANLAR ve ÖZELLİKLERİ:

Viol, 13. yüzyıldan itibaren Avrupa ülkelerinde “her türlü müziğin çalınabildiği” bir çalgı olarak nitelendirildi. Latince fidula “telli çalgı” sözcüğünden türemiştir ve Fransızca viele, İtalyanca viella, Almanca fidel, İngilizce fiddle olarak kullanılırdı.

Viol ailesi enstrümanlarının tonu, yumuşak ve zarifti. Keman ailesinin enstrümanlarına göre daha az çıkan seslerine rağmen titreşimli bir ışığı andıran ses yapıları, konser salonlarında çok daha farklı bir beğeni kazanırdı.Çeşitli viollerden oluşan oda müziği grupları, bir bestenin üst, orta ve alt partilerini çalabilmek üzere tasarlanmış,bu viollerin hepsinin bulunduğu bir Viol Sandığı oluşturulmuştu. Bütün bir viol seti, herbirinin büyüklüğüne uygun şekilde tasarlanmış deliklerden oluşan bu sandık içinde tutulurdu. Genelde içindeki enstrümanlar şunlardı: 2 soprano viol, 2 tenor viol (ya da 1 alto ve 1 tenor), 2 bas viol.

Bunlardan başka enstrümanlar da vardı ama asıl yukarıda bahsedilenler tipik bir Viol Konsort (Viol Topluluğu) oluştururdu.

Viol ailesi enstrümanlarının özellikleri:

Viollerin arasında boyutlar değiştikçe, tellerinin sayısı, akortları ve gövdelerinin şekli dışında da bazı içeriksel farklılıklar gözlenirdi. Çeşitli lüthiyelerin enstrümanlar üzerindeki bazı yenilikleri, viollerin tınısal ve görsel gelişimini sağlamış, kendi tarzlarını yaratmalarına ve diğer kuşaklara bu birikimlerini aktarmalarına neden olmuştu.

1.Kavis yapımı: Sırtları düz ve bel kısımları da nazik bir şekilde oyulmuştur. Enstrümanın boyutuna ve yapıldığı döneme göre bu girintiler değişiklik göstermiştir.(Şekil 1.1)

Şekil 1.1

2.Kulaklar: Abanoz veya tahtadan yapılırdı.

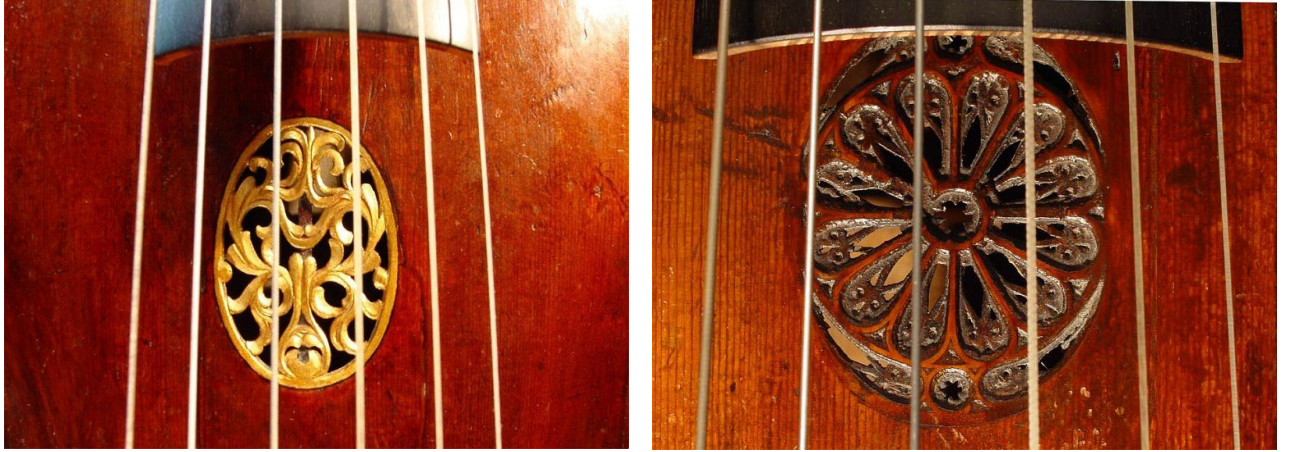
3.Teller: O dönemde kullanılan bağırsak tellerle güçlendirildiler. Tüm yaylılarda kullanmak mümkündü. Fakat pes yaylılar için daha dayanıklı tellere ihtiyaç duyuluyordu. Zamanla bu problemi çözmek için bağırsak teli metal ile sarıp güçlendirdiler.

4.Ses delikleri: Enstrüman yapımcılarının değişik şekillerde ses delikleri bulmaları, tını bakımından farklılık yaratmasa da görüntü olarak varyasyonların oluşmasına sebep olmuştur. (Şekil 1.2)

Şekil 1.2

Ancak 15. yüzyılda bu değişimle ilgili bazı eklemeler de oluşmuştur. Bazı viollerin tuşlarının hemen altında, orta kısmında daire şeklinde bir delik (**rosette***) daha bulunur.(Şekil 1.3)

Şekil 1.3

5.Gövdeler: Arka tahtaları düz ve incedir .

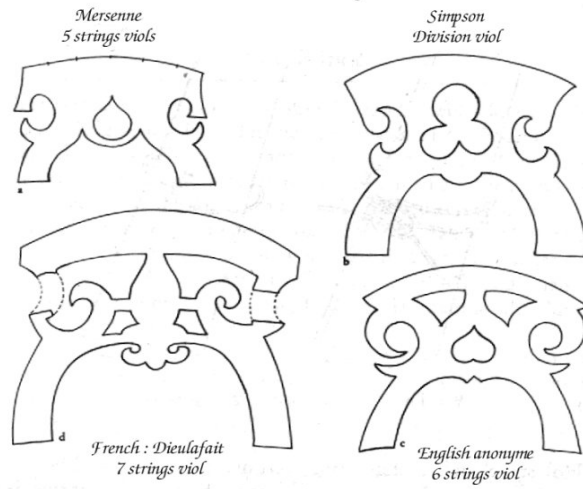
* **rosette**: Telli çalgıların göğüs kısmında bulunan ses deliğinin üzerindeki işlemeli tahta parçası.

6.Tuşe: Bazı viollerin saplarında düzenli aralıklarda olmayan perdeler vardır. 1713 yılı İngiltere yapımı bir bas violün akordunu düzenlemek için yerleri değiştirilebilen oynak perdeler yapılmıştır. Yarım tonlar işaretlerle belirtilmiştir. Günümüzde mandolin ve banjo'da da benzer işaretler vardır; violün perdeleri klavyenin etrafına sarılı gut tellerden oluştuğu için ayarlanabilir özelliktedir.(Şekil 1.4)

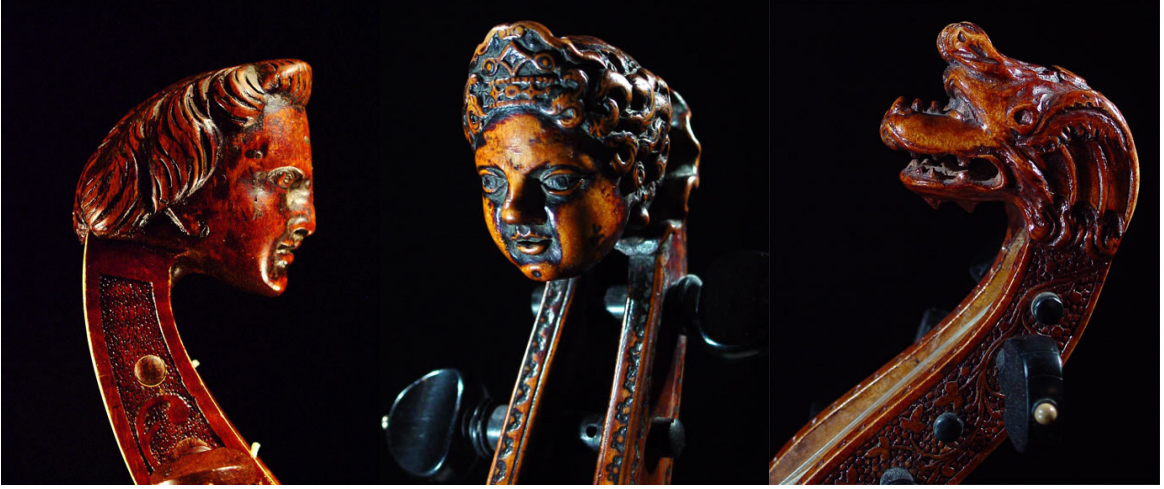
Şekil 1.4

7.Köprüler: Şekilleri az bombelidir. Böylelikle, akorlar daha kolaylıkla çalınabilir. (Şekil. 1.5)

Şekil 1.5

8.Kafa kısımları: Ağacı oyarak yapılan bu bölüm büyük ustalık gerektirir.Çeşitli figürlerin kullanılması (insan yüzü,hayvan yüzü), enstrümanı görsel açıdan zenginleştirir. (Şekil 1.6)

Şekil 1.6

9.Üzerindeki işlemler: Oymacılığın enstrümanın farklı yerlerinde kullanılmasıyla, dönemlere ait süsleme anlayışı da açık bir şekilde gözler önüne serilmiş oluyor.(Şekil 1.7)

Şekil 1.7

10.Sırt kısmı: Özellikle bas viollerde gövdenin üst kısmında ek bir parça ile tahtanın açısı değiştirilmiştir. Bunun nedeni enstrümanın boyutlarının büyük olması açısından ayakta çalınması ve bu sırada enstrüman hakimiyetinin kavranmasıdır(Şekil 1.8).

Şekil 1.8

11.Tel taşıyıcıları: Kulağa sarılmış olan telin diğer ucunun bağlandığı bu malzeme çok önemlidir. Tellerin sayısına göre üzerinde bulunan delik sayısı değişir. Enstrümanın en alt kısmından çıkan bir parçaya takılır. Yapılan enstrümana göre estetik gözükmesi açısından işlemeli ve üst kısmı şekilli olanları da vardır(Şekil 1.9).

Şekil 1.9

Viol ailesi enstrümanları:

PARDESSUS DE VİOL, TREBLE VİOL (İng.):

Pardessus de viol, 18. yüzyılda Fransa'da yapılan viollerin tiz olanıdır. Soprano violden daha ufak ve bir 5'li yukarı sol'-re''-la''-mi'' sesleri üzerine akort edilir. Genellikle 6 tellidir.

VİOLİNO PICCOLO (İt.), SOPRANO VİOL, DESCANT VİOL, DESSUS DE VİOLE (Fr.):

Violino piccolo, Avusturya'daki "Schloss Ambras" koleksiyonundaki listeye göre 1596 yılında icat edilmiştir. Akordu do'-sol'-re''-la'' seslerine göre yapılır.

Praetorius, 1618'de enstrümanı 'klein discant Geige' olarak tanımlamıştır. J.S.Bach, ilk Brandenburg konçertosunu violino piccolo için yazmış ve bu eserde enstrüman, normalinin 3 ses üstünde akort edilerek çalınmıştır. Leopold Mozart, insanların sıradan enstrümanlar üzerinde daha üst pozisyonlarda çalmaya başlamalarından itibaren violino piccolonun artık bir gereklilik olmaktan çıkacağını belirtmiş, bu violün ömrünün bittiğini savunmuştur.

VİOLA BASTARDA (İt.), DİVİSİON VİOL, LYRA VİOL (İng.):

Viola bastarda, 16. ve 18. yüzyılların arasında kullanılan, hızlı pasajların çalınmasında kolaylık sağlayan, akortları çok değişik olabilen, 6 telli bir violdür. İngiltere'de 1600 ile 1680 yılları arasında önem kazanan, bazen ayrı titreşim telleri de içeren bir tür küçük bas violadır.

Aynen lavtada olduğu gibi, daha modern olan notasyon yerine **tabulatur*** kullanılırdı. Bas viol de bazen benzer bir notasyonla çalınır ve 'lir viol çalma tarzı' deyimi de buradan gelirdi. Bazı eserlerdeki bazı akorlar özel bir akort sistemi gerektiriyordu, bu tarz değişik akor sistemlerinin birarada kullanıldığı eserlerde normal porte notasyonu kullanmak çalgıcının hafızasını ve tekniğini etkileyebiliyordu. **Pizzicato**** da bir çeşit lyra viol çalma tekniğidir.

* **Tabulatur**: Rönesans ve barok dönemlerde yalnızca çalgılarda kullanılan müzik yazısı.

** **Pizzicato**: Teli parmakla çekerek ses üretme.

VIOLA DA BRACCIO (İt.):

Viola da braccio, viol ailesinin isimlendirilmesini sağlayan iki önemli grubun birini temsil eder. İtalyanca kol anlamına gelen braccio kelimesinden türemiştir. Kol üzerinde tutularak ve omuza dayanarak çalınan viol olduğu için ismi viola da braccio'dur. (Grubun diğer üyesi ise İtalyanca bacak anlamına gelen gambadan türemiştir. Bacakların arasında tutularak çaldığı için bu viol grubuna da viola da gamba denmiştir.)

1530'larda üç telli olan, yuvarlak, bombeli sırt ve göğüs tahtalı, sapı perdesiz viol. 17. yüzyılda ise tellerin sayısı dörde çıkmıştır. (Si, Fa, do, sol ya da Sol, Re, la, mi) viola da bratsche (Alm.) olarak da adlandırılan yaylı çalgı.

VIOLA D'AMORE (İt.), LIEBESGEİGE (Alm.), VIOL D'AMORE (Fr.), VIOLET (İng.):

Viola d'amore, 1660'larda ilk kez İngiltere'de duyulduğu belgelendiği için bu ülkede icat edildiği sanılan, Avrupa'da aşk viyolası olarak tanımlanan yaylı çalgıdır. Avusturalya, Almanya, Çekoslovakya ve İtalya gibi ülkelerde çok popüler olan ve Gagliano, Gofriller, Guadagnini, Stainer gibi ünlü lüthiyelerin yaptığı enstrümanlar da vardır. (Şekil 1.10)

Boyları 40 cm. , perdesiz, düz sırtlı, eğimli omuzları, oyulmuş baş kısmı ve ses delikleri burma kılıç benzeri olması bu çalgıyı diğerlerinden ayıran en önemli özellikleridir. Tellerinin sayısı toplamda 14'tür. Bunların yedisi

Sekil 1.10

normal (A-d-a-D-d'-f #-a'-d'"), diğer yedisi ise ahenk tellerinden oluşur. Sesi yumuşak ve tatlı olduğu için besteciler, genellikle duygu yoğunluğunun fazla olduğu eserlerinde bu enstrümanı kullanmışlardır. Bu besteciler arasında enstrümanı kantatlarında ve *St. John Passion* adlı eserinde kullanan J.S. Bach'ı, yaylılar ve org eşliğinde lavta ve viola d'amore için yazmış olduğu bir konçertosu ile Vivaldi'yi,1716'da *Der sterbende Jesus* adlı eserinde kullanan Telemann'ı, *Louise ve Janacek* adlı eserinde kullanan Charpentier'i sayabiliriz. Daha sonraki dönemlerde Meyerbeer, Strauss ve diğer bazı besteciler de viola d'amore kullanmıştır. 20. yüzyılda Paul Hindemith, viola d'amore için sonat ve konçerto bestelemiştir.

VIOLA DA GAMBA (İt.):

Viola da gamba, genel bir adlandırmadır. Zamanla enstrüman adına dönüşüp, lüthiyelerin yaptığı yeniliklerle gelişimini sürdürmüştür. 6 tellidir. Bacakların arasında tutularak çalınır. Telleri fazla olduğu için köprüsü az bombelidir. Oda müziği gruplarında basso continuo partisini diğer eşlik enstrümanlarıyla çalar.(Şekil 1.11)

Şekil 1.11

VIOLA Dİ BORDONE, BARYTONE,
PARADON VIOL:

Viola di bordone, kenarları viola da bastardan daha girintili çıkıntılıydı. Bir bas viol çeşidi olan bu enstrümanı yanlışlıkla viola bastarda ile karıştırırlardı. viola d'amore'da olduğu gibi, çift katlı ahenk telleri vardı. Bunların 7 tanesi normal,13 tanesi de ahenk teliydi. Enstrümanın bu özelliği, yumuşak bir tınısının olmasını sağlıyordu. Ses delikleri diğer viollere göre çok farklıydı. Rosette dediğimiz oymalı ses deliğiyle birlikte toplam 5 deliği vardı. Kavis yapısı diğer viollere benzemiyordu. Haydn, bu viol çeşidi için birçok eser yazmıştı. Bunun nedeni, patronu olan Prens Esterhazy'nin bu enstrümanı çalmasıydı.(Şekil 1.12)

Şekil 1.12

VIOLA Dİ FAGOTTO (İt.), FAGOTTGEİGE (Alm.):

Viola di fagotto, bazı telleri bakır sargılı olduğu için cızırtılı fagot benzeri ses çıkaran bir enstrümandı. Büyük ebatlı bir viol türü olmasına rağmen kol üzerinde tutularak çalınırdı. Daniel Speer (1687) ve L.Mozart metotlarında bu violden söz ederlerdi.

VIOLA POMPOSA (İt.):

Viola pomposa, gösterişli viol anlamına gelirdi. Viola da braccio adlı 4 telli enstrümana bir telin daha ilave edilmesiyle ortaya çıkmıştı. İngiltere’de yaygın olan ve ilgi gören bir enstrümandı. Geniş bir gövdeye sahip olup, oda müziğinde orta partiyi seslendirirdi. Ayrıca geniş bir solo repertuarı vardı. Ses alanı soprano violden 4T. (dörtlü tam) aşağıdan başlardı. Akordu c (veya d)-g-d'-a'-e' şeklinde yapılırdı. 1725 ile 1770 yılları arasında varolan bu enstrümanı Bach’ın, eserlerinde kullanması için icat ettiği sanılmaktaydı. Violoncello piccolo için bestelediği bazı eserlerin aslında bu viol için yazılmış olabileceği bile öne sürülen tezlerden biriydi. (Şekil 1.13)

Şekil 1.13

VIOLONCELLO PICCOLO:

Violoncello piccolo, J.S.Bach’ın 1724 yılında Leipzig’te J.C.Hoffmann’a sipariş üzerine yaptırdığı bir enstrümandı. Beş tane teli vardı. Bunlar; do,sol,Re,la,mi seslerinde akort edilirdi. Mi teli, ince seslerde icra kolaylığı sağlamak amacıyla eklenmişti. Bach’ın, 6. viyolonsel suitini (Anna Magdalena) bu çalgı için yazdığı düşünülür. (Şekil 1.14)

Şekil 1.14

VIOLONE ,KONSORT VIOL, KONTRBAS VIOL:

Violone, Britanya'nın kırsal kesimlerinde günümüz kontrbasına 'bas viol' denilirdi. Aslında eski viol özellikleri hala vardır; arka kısmın düz oluşu ve omuz kısmının daha eğimli olması. 6 tellidir. Tüm bas viol enstrümanlarına verilen genel addır.

Violon kelimesi, viola da gamba ailesinin en büyük üyesiyle çok sık karıştırılmaya başlandı. Özellikle kuzey Avrupa'daki besteciler hangi enstrümandan bahsettiklerini özel olarak belirtmek zorunda kaldılar. İmzası 'J.A.C.' olan bir besteci 1696'a enstrüman parçalarını tanımladığı bir önsöz hazırladı. Bu önsözde 'violone' kelimesinin karşısında 'dört telli bas keman' tanımını yazmaktaydı.

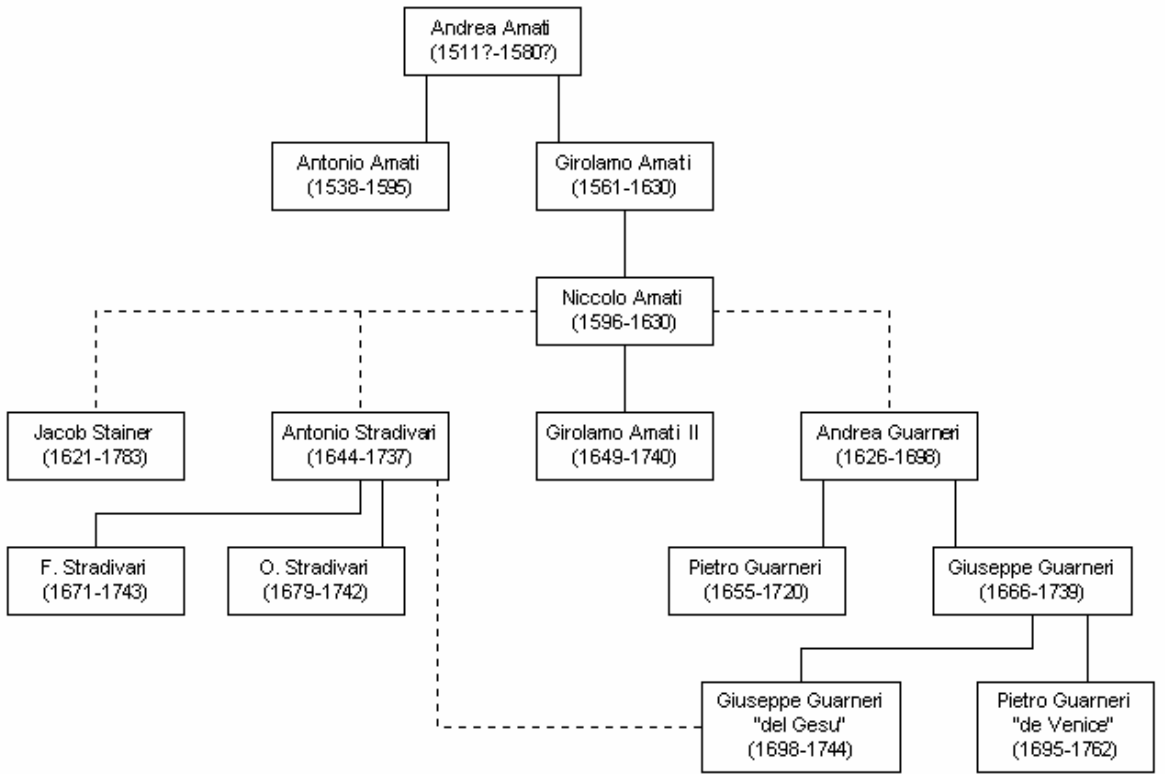
Bu enstrümanın 18. yüzyıla kadarki dönemde çeşitli ülkelerdeki söylenişleri şu şekildedir: Almanya'da 'Bass Geige', Fransa'da 'Basse de Violon', İngiltere'de ise 'Bass Violon'.(Şekil 1.15)

Şekil 1.15

1.2) MEŞHUR VİOL YAPIMCILARI:

Viollerin enstrümanlarının zaman içinde değişmesinin başlıca nedeni, dönemin müzik için gereksinimleri ve enstrüman yapımcılarının buna karşılık getirdikleri çözümlerdir. Bazı lüthiyeler ve onların ailelerine öğretmek bıraktıkları teknikler, violin ailesinin gelişmesine sebep olmuştur(Şekil 1.16).

Şekil 1.16

Ortaçağda, Avrupa'nın birçok ülkesinde yaşayan lüthiyeler ve yaptıkları önemli enstrümanlar şunlardır:

- Hans Volraet (14.yüzyıl) Almanya
-1 bas viol (1475).

- Andrea Amati (1511-1580) İtalya

-24 keman, 6 viyola, 8 viyolonsel.

Andrea Amati, Cremona kasabasında yılları arasında yaşadığı tahmin edilen usta bir lüthiyedir. Özel siparişler ile gelişen viollerin violin ailesi enstrümanlarına dönüşmesine katkıda bulunmuştur. Döneminde Fransa kralı 4. Charles'ın siparişi üzerine yaptığı 38 enstrümandan biri olan ve "kral" olarak tanınmış viyolonseli ile ün kazanmıştır. Viyolonselin sırtının merkezine bir taç yerleştirilmiştir.(Şekil 1.17)

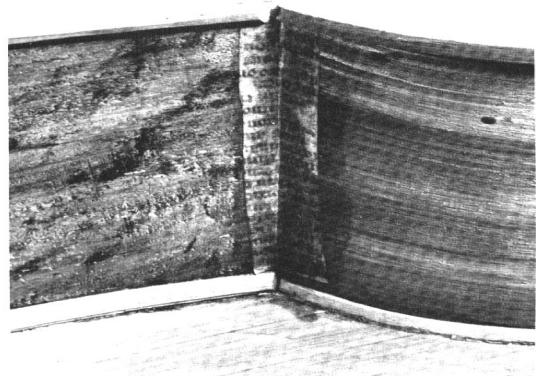
Şekil 1.17

Bu enstrümanın fiziksel karakter özellikleri günümüz viyolonselinden çok da farklı değildir. Bu da o dönemde yapılmış viyolonsellerin çok büyük değişim geçirmediğini göstermektedir

- Antonio & Battista Ciciliano (1530-1600) İtalya

-1 tenor viol, 2 bas viol.

Yaptığı bir bas violün yan tarafında bulunan girintili kısımda, parşömeden yapılmış bir yama bulunmaktadır.(Şekil 1.18)

Şekil 1.18

- Antonio Amati (1538-1595) İtalya

-3 keman, 1 viyolonsel.

Andrea Amati'nin büyük oğludur. Yaptığı enstrümanlarla Amati ailesinin geleneğini sürdürmüştür.

- Francesco Linarol (1540) İtalya

-1 treble viol, 2 bas viol.

- Gasparo da Salo (1542-1609)

-1 kontrbas viol(Şekil 1.18).

- Hainrich Ebert (1560-....) İtalya

-1 tenor viol.

- Girolamo Amati (1561-1630) İtalya

-1 violino piccolo, 1 keman (1609).

Andrea Amati'nin ikinci oğlu olan Girolamo Amati, babasının yaptığı enstrümanları değişik fikirleri ile geliştirmiş, yaptığı kemanların benzerliği ise stillerinin ortak noktalarını ortaya koyar(Şekil 1.19).

Şekil 1.19

- Claude Boivin (1563-1626) Fransa
- 1 bas viol (1743).
- Nicolas Bertrand (1563-1626) Fransa
- 7 telli 2 bas viol (1701),(1720).
- Hanns Vogel (1563-....) Almanya
-1 bas viol (1563).

- Giovanni Paolo Maggini (1580-1630) İtalya
-1 viola da gamba,1 bas viol.
- Richard Blunt (1591-....) İngiltere
-1 tenor viol.
- Niccolo Amati (1596-1630) İtalya
-1 violon.
Girolamo Amati'nin oğludur.
- Michel Collichon (1666-1697) Fransa
-1 bas viol.
- Jone Rose (...-1611) İngiltere
-1 bas viol, 2 tenor viol (Şekil 1.20).

Şekil 1.20

- John Pitts (16..-....) İngiltere
-1 bas viol.
- Henry Jaye (16..-1667) İngiltere
-1 treble viol, 2 bas viol (1619-1624).

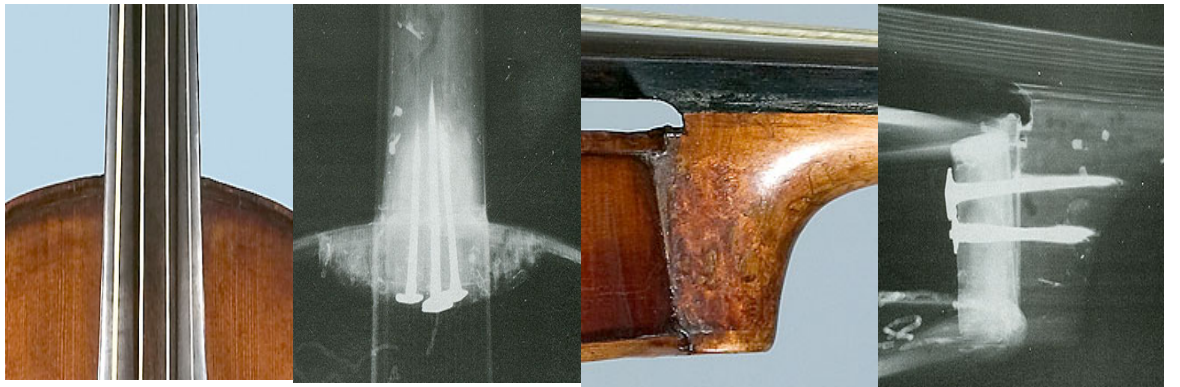
- Edward Lewis (16..-1730) İngiltere
-1 bas viol.
- Jacob Stainer (1621-1683) Almanya
-3bas viol.
- Andrea Guarneri (1626-1698) İtalya
-250 keman,4 viyola,1 tenor viol,14 viyolonsel.

Andrea Guarneri, yaptığı bir tenor violde sapın gövdeye oturduğu kısımdaki tuşe ile ön kapak arasındaki boşluğu sapa doğru oyulmuş bir girintiyle belirgin olarak görebiliriz(Şekil 1.21).

Şekil 1.21

O dönemde sapın gövdeye çivilerle monte edilmesini, çekilen röntgenlerden anlayabiliriz(Şekil 1.22).

Şekil 1.22

- Joachiem Tielke (1641-1719) Almanya
-1 viola da gamba, 1 tenor viol, 2 bas viol.
- Antonio Stradivari (1644-1737) İtalya
- 540 keman, 12 viyola, 50 viyolonsel

Antonio Stradivari, Niccolo Amati'nin 1658 yılında yanında çalışmaya başladı. Günümüze kadar gelen enstrümanların en erken etiketlisi 1666, en geç olanı ise 1737 yılında yapılmıştı. Bazı violleri violine çevirmişti ve bu sazlar violin ailesinin gelişiminde çok büyük önem sağlamıştı. Bunlardan biri 1730'da viola da gambayı viyolonsel ile çevirdiği enstrümandı. Gövde bölgesine ek parçalar koyarak bu enstrümanın gövdesini değiştirmişti(Şekil 1.23).

Şekil 1.23

- Giralomo Amati II (1649-1740) İtalya
- 2 keman.
- Pietro Guarneri (1655-1720) İtalya
- 8 keman.

Andrea Guarneri'nin büyük oğlu olan Pietro Guarneri, Guarneri ailesinin 3. kuşağında bulunurdu. Bir dönem Venedik'te kaldığı için lakabı Venedik'li Pietro'ydu.

- Matteo Goffriller (1659-1742) Almanya
7 keman, 2 viyola, 30 viyolonsel, 2 kontrbas.

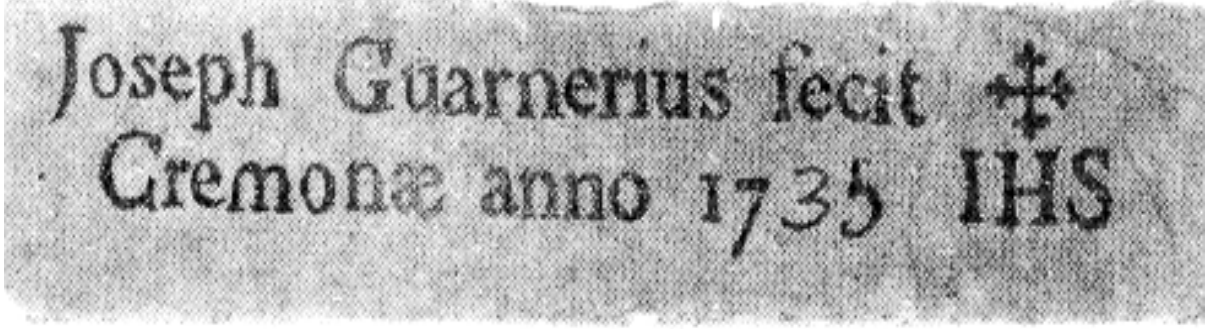
- Giuseppe Guarneri (1666-1739) İtalya
- 1 keman (1718).

Pietro Guarneri'nin kardeşidir. Abisinin, babalarının işlerini devam ettirme döneminde yanından ayrılmasıyla, Andrea Guarneri'nin tek veliahtı olarak gösterilmişti.

- Richard Meares (1667-16..) İngiltere
-1 division viol.
- Dierich Bochem (1668-....) Almanya
-1 treble viol.
- Pieter Rombouts (1677-1749) Hollanda
- 1 treble viol, 1 bas viol.
- Barak Norman (1678-1740) İngiltere
- 1 treble viol, 2 bas viol.
- Omobono Stradivari (1679-1742) İtalya
- 22 keman.
- Pietro Zenatto (1683-....) İtalya
-1 tenor viol,1 bas viol,1 kontrbas viol.
- Pietro Guarneri “de Venice”(1695-1762) İtalya
- 8 tane yapmış olduğu etiketli enstrüman vardır.
Giuseppe Guarneri'nin büyük oğlu. Kendisi kardeşi kadar bilinmemektedir.
- Francis Baker (1696-....) İngiltere
- 1 viola bastarda.
- Giuseppe Guarneri “del Gesu”(1698-1744) İtalya
- 13 tane yapmış olduğu etiketli enstrüman vardır.

Cremona'lı keman yapımcısı Guarneri ailesinin en meşhur üyesi. Andrea Guarneri'nin torunu, Giuseppe Guarneri'nin küçük oğludur.

“Del gesu” lakabını yaptığı kemanlara kazıdığı (cizvitlerin* işareti olan) IHS(Iesum Habemus Socium) harfleri ve bir haç işareti nedeniyle almıştır(Şekil 1.24).

Şekil 1.24

18. yüzyılın ortalarından bu yana onun yaptığı ileri sürülen birçok taklit keman ortaya çıkmıştır. Antonio Stradivari ile eşdeğer bir usta olmasına karşın düzensiz yaşamı yüzünden çok az çalgı yapabilmiştir.

- Peeter & Gaspar Borbon (17.yüzyıl) Belçika
- 1 bas viol.
- Louis Guersan (1700-1770) Fransa
- 3 pardessus viol.
- Giovanni Battista Guadagnini (1711-1786) İtalyan
- 10 keman, 1 viyola, 5 viyolonsel, 1 kontrbas.
- Jean-Baptiste Dehayes Salomon (1713-1767) Fransa
- 1 treble viol, 1 viola d amore, 1 bas viol.
- Guillaume Barbey (1716-1742) Fransa
- 1 pardessus viol.
- Benoit Fleury (1719-1792) Fransa
- 2 bas viol.

* Cizvit: İsa cemiyeti denilen kurumun üyesi.

- Andre Castagnieri (1720) Fransa
- 1 bas viol.
- François Lejeune (1722-1785) Fransa
- 1 pardessus viol(1755) (Şekil 1.26)

1.3)VİOL YAYININ ÖZELLİKLERİ:

Yay, viol enstrümanlarının çalınmasını sağlayan, zaman içinde formunu değiştirerek sağ el tekniklerinde ilerleme kaydedilen, değişik boy ve ebatlarda yapılmış olan alettir. İlk viollerin yayları kıllara dışbükeydir. Tel sayısı fazla olan bu enstrümanların köprülerinin az bombeli olması, yazılmış eserlerdeki akorları çalma kolaylığı sağlamıştır(Şekil 1.25)

Yayı tutuş pozisyonu şu anda olduğu gibi değildi. Bu yaylar, tını kavramı tam oturmamış ve çok fazla ses çıkarma gereği bulunmayan bu enstrümanlar için yeterliydi. Oda müziği ve eşlik enstrümanı olarak kullanılmaları daha fazlasını gerektirmiyordu. Sivri gelen uç kısım, büyük bir topuk, kıllara dışbükey bir tahta bu yayı oluşturan genel özelliklerdi. Malzeme olarak fildişi, sedef, tahta ve at kılı kullanılırdı.(Şekil 1.26)

Şekil 1.25

Şekil 1.26

Lüthiyelerin ve dönemlerin getirdiği değişik süsleme teknikleriyle farklı yaylar yapıldı. Bunların arasında topuk kısmını hayvan figürlerinin oluşturduğu örnekler de vardı.(Şekil 1.27)

Şekil 1.27

Sivri yay uçları zamanla kütleşti, topuk kısımlarında fildişi ve sedef kullanılmaya başlandı. Yaylar üstten tutulmaya başlandığı için elimizin geldiği tahta bölümüne deri ve benzeri malzemeler eklendi. Vidalar işlemeli fildişi yerine metale dönüştü. Yayın topuk kısmındaki kılların çıktığı yere metal bir ek malzeme yerleştirildi(Şekil 1.28).

Şekil 1.28

2) VIOLA DA GAMBANIN, 16. YÜZYILDAN 17. YÜZYILA KADAR OLAN YAPISAL GELİŞİMİ:

Kiliselerde, dini seremonilerde ve geçit törenlerinde çalınan violer, birçok kutsal mekanda yine dönemin ressamı tarafından resmedilmiştir. Özellikle yapıların tavan kısımlarına çizilen bu resimler, violerin geçirdiği evrimi ve nasıl çalındıklarını açık bir şekilde bize göstermektedir.

Bu çizimlere göre, bacak violü olarak bilinen viola da gambanın küçük boyunun, bacak arasında değil de dizin üzerine konarak ve yan tutularak çalınıyor olması nadir görünen birşey değildir(Şekil 2.1). Daha büyük viola da gambaların ise ebatlarından dolayı rahat çalınamaması değişik çözümlerin üretilmesine neden olmuştur.

Viola da gambanın bir grup ismi olarak bilinmesi, enstrüman olarak bildiğimiz viola da gambayı da ayrı düşünmemiz gerektiğini vurgular.

Şekil 2.1

17. yüzyılın ortalarında İtalya’da dolaşan gezgin müzisyenler, viola da gamba’nın İtalya’da artık bilinmediğini fark ettiler. Fakat viola da gamba kuzey Avrupa’da, özellikle de Fransa’da, 18. yüzyıla kadar tercih edilen bir enstrüman olarak kaldı.

“1659’da Christopher Simpson’ın yazdığı *The Division Violist* adlı eserde, iki violü yan yana koymuş ve karşılaştırmıştır. Simpson okuyucularına ilk resmin çok daha fazla tercih edildiğini çünkü sesinin diğerine göre çok daha üstün olduğunu

açıklamaktadır. Sonuçta müzikten alınan zevkin çok hızlı gelişimi, gambanın yapay değişkenliğinin durduramayacağı kadar güçlü ve derindir.”²

Christopher Simpson’ın incelediği bu iki enstrümanda yapısal olarak farklılaşan ve hemen göze çarpan birkaç ayrıntı vardır(Şekil 2.2).

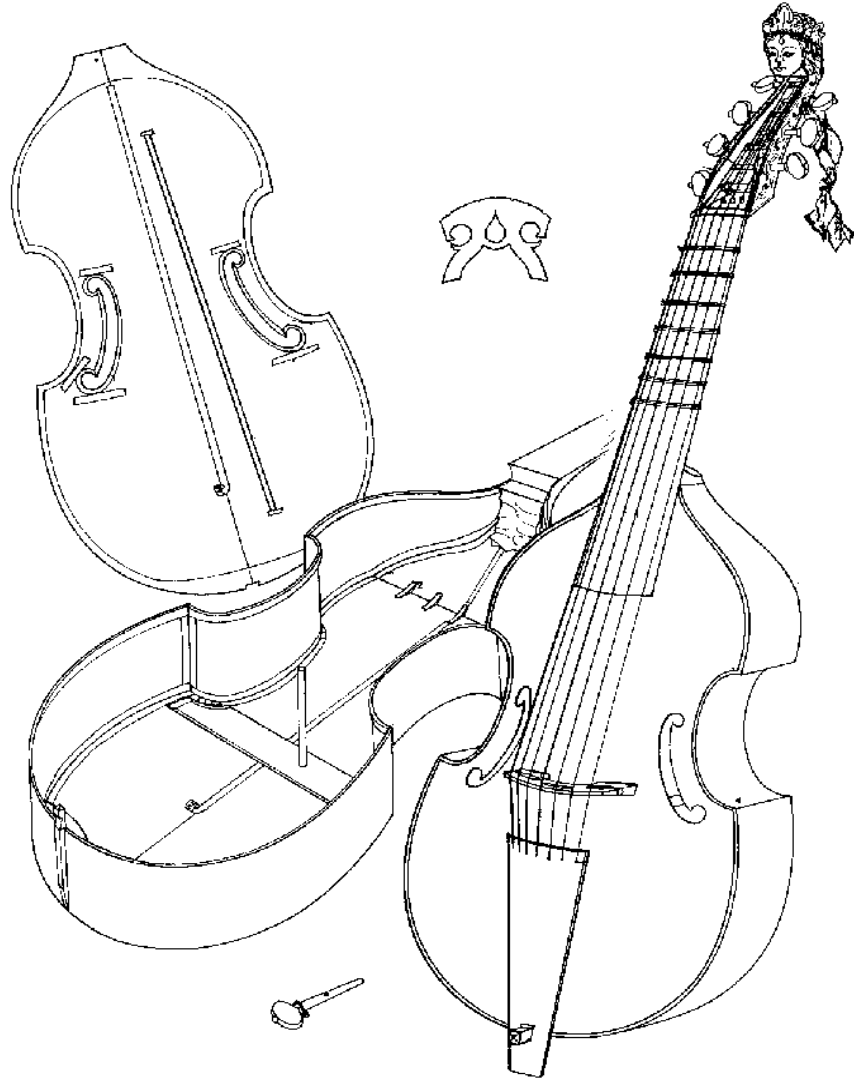
Şekil 2.2

Viola da gambanın kısa bir süre içinde geçirdiği yapısal değişimler şunlardır:

- 1) Gövdedeki kavis zamanla daha fazlalaşarak kıvrım arttırılmıştır.
- 2) Kafa kısmı, yüz figüründen salyangoz şekline dönmüştür.
- 3) Köşeler daha belirgin, bel kısmı daha incedir.
- 4) Omuz kısımları, kıvrımlı değil saptan düz çıkmaktadır.

² William Pleeth, *Cello*, Yehudi Menuhin Music Guides, First published in Great Britain in 1982, s.138

Viola da gambaların dik tutularak rahat çalınmasını sağlamak için çözümler geliştirilmiştir. Bunların en önemlisi, sırt tahtasında bulunan eğimdir. Tahtanın törpülenmesi ya da düz gelen tahtaya ekstradan başka bir tahtanın ilave edilmesiyle yapılabilir. İlave edilen tahta iç kısımdan destekleyici parçalarla sağlamlaştırılır(Şekil 2.3).

Şekil 2.3

2.1) 16. ve 17. YÜZYILLARDA VIOLA DA GAMBA İÇİN YAZILMIŞ BELLİ BAŞLI ESERLER:

Viola da gamba, zarif ve güzel bir sese sahipti. Döneminde oda müziğine getirdiği yeniliklerden en önemlisi, grup içinde hem eşlik hem de solo enstrüman olarak kullanılabilmesiydi.

Viola da gamba, J.S.Bach'ın yaşadığı dönemde oda müziği eşlik enstrümanı olmaktan çıkmıştı. Aslında Bach'ın beste yapmaya başladığı dönemde bu durum zaten garip karşılanıyor ve çeşitli anlamlar çıkartılıyordu.

Bach, ilk eserlerinden olan Actus Tragicus pastoralinde(106.kantat) soğuk krallığını belirgin hale getirmek için “sessiz enstrümanlar” olarak tabir edilen viola da gambaları kullandı. Cenazede çalınmak üzere bestelenmiş bu kantatta, dünyevi olmayan enstrümanların kullanılmış olmasının yarattığı etki, yas tutanların duygularını dile getirirdi. Fransız mahkemesi bestecilerinin özel işlemleri sayesinde, Bach'ın diğer bestelerinde kullandığı gambası kraliyette bir ikona dönüşmüştü. Ayrıca iki passionda yer alan üç solonun da kraliyete ait figürlerden oluşması tesadüf değildi.

“Kraliçe Christiane Eberhardine için yazılmış Trauer-Ode'deki, Bach'ın gamba pasajlarında da aynı pastoral ve kraliyete ait karakteristik özelliklerin bileşimini bulmak mümkündür. Eserin girişinde gambalar, tıpkı siciliano'da yaptıkları gibi pastoral etkiyi yükselterek Fransız uvertürünü çekici kılarlar. Bu Bach'ın gambayı geleneksel kimliğinden ayırması anlamına gelmemektedir. Örneğin, **obligato* harpsichord**** ve viola da gamba için üç sonat bestelemiştir. Bu üç eserde de Bach, gamba için yeni bir kılık icat etmiştir.”³

* **Obligato(İt.):** Solo çalgı tarafından yapılan eşlik.

** **Harpsichord(İng.):** Klavsen.

³ Laurence Dreyfus, **Bach's Continuo Group: Players and Practices in His Vocal Works**, Harvard University Press, 1990, s.167

Viola da gamba, bir sonraki nesilde ise genellikle Telemann ve Carl Philipp Emanuel Bach tarafından kullanıldı. 20. yüzyıl, viole duyulan ilginin dirildiği bir dönemdi. Çünkü enstrümanla eski müzik, otantik bir performans kazanıyordu.

Viola da gamba için yazılmış eserler:

Sonatlar:

- Bach J.S. 3 Sonates pour Viole de Gambe et Clavecin
- Dario Castello (16.-17.yy.) viola da gamba, lute, flaute sonate
- Divers Iuo canterei d'amor : Chansons e Madrigali da sonate
- Marais Marin La Gamme, sonate à la Marésienne
- Schenk Fantaisies, sonates
- Teleman Viola da Gamba sonate
- Byrd Consort and keyboard Music, Songs and Anthems
- Caix D'Hervelois Louis de Pièces de Viole
- Couperin François Pièces de violes
- Demachy Monsieur Pièces de violle
- Demachy Monsieur Pièces de violle en tablature
- Dolle - Forqueray Late French Viol Music
- Dowland John Lachrimae or Seven Teares
- du Caurroy Eustache XXIII Fantaisies
- Dubuisson Suites pour viole seule
- Gibbons Consort and keyboard Music, Songs and Anthems
- Gibbons Orlando Fantaisies royales

Konçertolar:

- Giuseppe Tartini viola da gamba, 2 horn, 2 flaute concerto

Oda müziği:

- Marais Marin Suites en trio
- Teleman Sonates en trio
- Forqueray Pièces de viole avec la basse continuë
- Forqueray Pièces de viole avec la basse continuë Intégrale

Solo viola da gamba için yazılmış eserler:

- Kuijken Wieland Viola da Gamba solo
- Hammerschmidt Andreas 4 Suiten aus der Sammlung "Erster Fleib"
- Lawes Fantaisie - Suites
- Marais Marin Alcione : Suites des Airs à jouer
- Ste Colombe Suites pour viole Stoeffken Ditrich Suites pour viole seule
- Hotman Pièces de violes, pièces de Théorbe, Airs à boire
- Hume (Captaine Tobias) Musical Humors
- Hume (Captaine Tobias) The spirit of Gambo
- Jenkins Consort Music for Viols
- Kuhnel Suite pour violes
- Lawes Concord is conquer'd
- Locke Matthew Consort of Fower Parts
- Marais Marin Pièces de viole du 1er
- Marais Marin Pièces de viole du 1er
- Marais Marin Pièces de viole du IIIème
- Marais Marin Pièces de viole du IVème
- Marais Marin Pièces de Violes : extraits des Livres I
- Marais Marin Suites pour instruments vol.1
- Marais Marin Suites pour instruments vol.2
- Milà Luis del Fantaisies, Pavanes, Gallardes
- Ortiz Reccercada del Trattado de Glosas
- Phalèse Premier Livre de Danseries

- Praetorius Terpsichore Musarum
- Purcell Henry Fantaisies pour Violes
- Scheidt Samuel Ludi Musici
- Schein Johan Hermann Banchetto musicale
- Ste Colombe Concert à deux violes esgales
- Ste Colombe Concert à deux violes esgales
- Ste Colombe Concert à deux violes esgales
- Ste Colombe Retrouvé & Changé

3)VIOLİN AİLESİNİN DOĞUŞU ve TARİHÇESİ:

Violin ailesi enstrümanları, 16. yüzyıldan sonra gelişmiş olan viol ailesi enstrümanlarıydılar. Oda müziği ve eşlik için kullanılan violer, besteciler tarafından yazılan eserlere göre yeterli performansı verememeye başladılar. Bunun için enstrümanların güçlendirilmesi ve daha solistlik çalgıların oluşmasını sağlamalıydılar. Notası basılan ilk eserler bu dönemde yazılmıştır.

Avrupa’da tınsal ve fiziksel özellikleri değişim göstermeye başlayan viollerin, yazılan eserlere göre yeniden tasarlanması violin ailesinin doğmasına neden olmuştur. Birçok lüthiye tarafından geliştirilen ve enstrümanların daha verimli olmasını sağlayan yenilikler sayesinde violin ailesi ilgi görmüş, violer ise popüleritesini kaybetmiştir.

“17.yüzyıldan başlayarak Gasparo da Salo, Andrea Amati, Antonio Stradivari bugünün lüthiyelerini hayran bırakan keman ve viyolalar yaptılar. Besteciler bu gelişmeye kayıtsız kalmadılar.”⁴

Yazılan eserlerde eşlik enstrümanları olarak kullanılan viollerden sonra solo formların belirmeye başladığı bu yeni dönemde violin enstrümanları ön plana çıkmıştır. Solo sonatlar, ufak dans parçaları ve eşlikli solo konçertolar yavaş yavaş dönemin bestecileri tarafından yazılmaya başlanmıştır.

⁴ Cavidan Selanik, **Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni**, Doruk Yayıncılık, Ankara, Ekim 1996, s.83

3.1) VIOLİN AİLESİNİ OLUŞTURAN ENSTRÜMANLAR ve ÖZELLİKLERİ:

Violin ailesi enstrümanları, 17. yüzyıldan günümüze kadar gelişmiştir. Viollerden sonra büyük ilgi görmüşlerdir. Avrupa’da besteciler bu enstrümanlar için eserler yazmaya ve lüthiyeler de bu partisyonları rahat çalabilmek için enstrümanlar yaratmışlardır. Solo eserlerin yazılmaya başlamasıyla violin ailesinin içindeki her enstrüman önem kazandı.

Violin ailesi enstrümanlarının özellikleri:

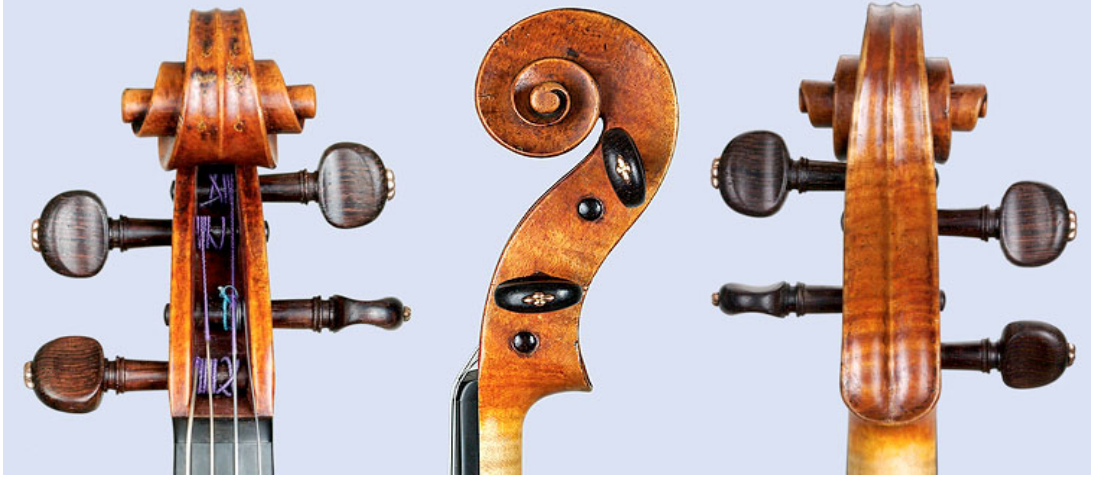
Dört boydan oluşan violin ailesi, çok geniş bir ses aralığına sahiptir. Lüthiyelerin enstrümanlar üzerinde yaptıkları yenilikler ile uzun zaman önce yapılmış bir enstrüman bile günümüzde çalınabilir.

1. Kavis yapımı: Sırt tahtası dışa doğru hafif bombelidir. Bel kısmı oyulmuştur.
2. Kulaklar: Abanoz veya tahtadan yapılır.
3. Teller: Metal alaşımli teller kullanılır. Tel taşıyıcısına eski dönemde kullanıldığı gibi tel bağlanmadığı için tellerin ucunda metal bir top vardır.
4. Ses delikleri: Ses rezonansının gövde içinde döndükten sonra dışarıya çıktığı “f” şeklindeki delikler(Şekil.3.1).

Şekil 3.1

5. Gövdeler: Omuzlardan başlayan yuvarlak hat, köşelere yaklaşırken keskinleşir. Bel kısmı girintilidir.
6. Tuşe: Abanozdan yapılır. Düz ve perdesizdir.
7. Köprüler: Tel sayısı az olduğu için üst kısmı bombelidir.
8. Kafa kısımları: Salyangoz kabuğuna benzediği için salyangoz denir(Şekil 3.2).

Şekil 3.2

9. Üzerindeki işlemler: Lüthiyelerin isteğe göre yaptığı süslemeler.
- 10.Sırt kısmı: Genelde iki tahta parçasının birleştirilmesiyle bombeli bir form oluşturulur. Yekpare olan enstrümanlar da vardır.
11. Tel taşıyıcıları: Abanozdan yapılır. Akort için tellerin takıldığı kısma fiks denilen vida benzeri malzeme takılabilir.

Violin ailesi enstrümanları:

Keman:

Kemanların kutsal kabul edilen kavramlarla bağlantılı geçmişi ortaçağa dayanır. Bu dönemdeki resimlerde bunu keman çalan melek tasvirlerinde sıkça görebiliriz.

Rönesans'tan sonra da kemanlar genellikle düzenli olarak kiliselerde, dini seremonilerde ve geçit törenlerinde çalınırdı. 16. yüzyılda Avrupa'da yaygınlaşan,

violin ailesi enstrümanlarının soprano sesli olanıdır. Akordu g',d',a',e' seslerine göre yapılır.

“17. ve 18. yüzyıllarda ise Cremona okulunun yetiştirdiği Amati, Stradivarius ve Guarnerius gibi yapımcılar, kemanı yeniden yaratmada ustalıklarının doruğuna çıktılar.”⁵

Keman repertuarı çok zengindir. Keman ekolü Lully, Spohr ve Corelli gibi bestecilerle gelişmeye başlamış, keman tekniğini en üst noktaya taşıyan kemancı ve besteci de Paganini olmuştur. J.S.Bach, Ysaye'nin solo keman için yazdıkları sonatlar vardır. Tartini'nin Şeytan Trili sonatı çok meşhurdur. Sibelius, Beethoven, Mozart, Shostakovich, Prokofiev, Franck, Tchaikovsky ve Brahms'ın yazdığı konçertolar da keman repertuarının önemli eserlerini oluşturur.

- Andrea Amati'nin 1560 yılında yaptığı bir keman(Şekil 3.3).

Şekil 3.3

Viyola:

Violin ailesinin alto sesli olanı. Telleri kemanın beş ses aşağısından, c-g-d'-a' olarak akort edilir. Viyola, her ne kadar 1535'ten beri yeni violin ailesinin bir üyesi olarak tanıtılsa da, 'viyola' terimiyle anılması zaman almıştır. Viyola, viola da braccio'dan gelmektedir. Kemanın eski formudur ve sözcüğün kaynağı çağdaş Almanya'da viyola olarak bilinen Bratsche'dir. 17. yüzyıldan itibaren viyola yaylı

⁵ Vural Sözer, **Müzik/Ansiklopedik Sözlük**, Remzi Kitabevi A.Ş., İstanbul, 1996, s.390-391

oda müziğinin alto sesli eşlik enstrümanı olmuştur. O dönemde orkestralarda iki ya da üç viyola kullanılmıştır.

Mozart viyolayı kendi dini müziklerinde, yaylı kuartetlerinde, iki viyolanın bulunduğu beşlilerinde, keman ve viyola için bestelediği Senfoni Konçertant'ında kullanarak enstrümanın potansiyelinin gelişmesinde faydalı olmuştur. 19. yüzyıl ise orkestra müziğinde viyolanın yaratacağı olanakların farkına varıldığı yüzyıldır. Bu farkındalık özellikle Berlioz'un *İtalya'daki Harold* isimli viyola konçertosu, ayrıca Tchaikovsky, Brahms ve Wagner'in verdiği eserlerle belirginleşmiştir. Ayrıca 20. yüzyılda da viyola için Hindemith, Bartok ve Walton konçertolar bestelemişlerdir.

- Andrea Amati'nin 1560 yılında yaptığı bir viyola(Şekil.3.4).

Şekil 3.4

Viyolonsel:

Violin ailesinin tenor sesli enstrümanı. Akordu C, G, d, a seslerine göre yapılır. Gövdesi A. Stradivari tarafından 80 cm.den 74-76 boyuna indirilmiştir. Sap kısmı ile birlikte 120 cm. uzunluğundadır. Yere dayanarak çalındığı için pik denilen metal bir çubuk enstrümanın altına monte edilmiştir. Oda müziği ve eşlik enstrümanları içinde önemli bir yerdedir. 16.yüzyılın başlarında ortaya çıkıp evrimini tamamladığı 17. yüzyılın sonlarına kadar lüthiyeler tarafından değişikliklere uğramıştır. Viyolonsel için bu dönemde besteciler tarafından birçok solo eser yazılmıştır.

“Senfoni orkestralarında, piyano eşliğinde, ikili,üçlü,dörtlü ve beşli yaylı çalgılar topluluklarında,oda orkestralarında yer alan,solo olarak dinlenen önemli bir

çalgıdır.Ünlü bestecilerin yazdıkları yapıtlar.Bu çalgının literatürünü en az piyano ve keman kadar zenginleştirmiştir.”⁶

J.S.Bach’ın 6 viyolonsel süiti, Beethoven’ın 5, Brahms’ın 2 sonatı, Schumann, Dvorak, Saint-Saens, Elgar, Shostakovich ve Haydn’ın 2 viyolonsel konçertosu en bilinen eserlerdendir.

- Andrea Amati’nin yaptığı bir viyolonsel(Şekil 3.5).

Şekil 3.5

Kontrbas:

Violin ailesinin bas sesli enstrümanı. Akort bakımından violin ailesinin üyelerinden ayrılır. Keman, viyola ve viyolonsel beşli aralıklar üzerine akort edilirken kontrbas dörtlü aralıklar üzerine akotlandırılır. Telleri mi,la,re,sol sesleri üzerine yapılır. Viyolonselde bulunan ve yere dayanarak çalınan pik dediğimiz metal

⁶ Sözer, a.g.e. , s.742

çubuktan kontrbasta da vardır. Dış görünüşüyle eski dönem yaylı enstrümanları olan viollerin gövdesinde olan düşük omuzlar kontrbasta da vardır. 187 cm. boyu vardır.

“Kontrbasın orkestradaki görevi, armoninin gereği olan bas seslerini üretmektir. Bunu yaparken viyolonsellerin bir oktav altında ses üretir. Partisyonda viyolonsellerle unison yazılan notalar, kontrbasta bir oktav kalından duyulur.”⁷

K. Ditters von Dittersdorf, Vanhal ve Cimadoro’nun konçertoları günümüzde en çok bilinen eserlerdir.

- Kontrbasın gövde hatları zaman içinde değişmiştir(Şekil 3.6).

Şekil 3.6

⁷ Ahmet Say, **Müzik Ansiklopedisi , Besteciler, Yorumcular, Eserler, Kavramlar**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, Eylül 2005, s. 294

3.2) MEŞHUR VİOLİN YAPIMCILARI:

Bilinen en eski enstrüman yapımcıları, Cremona'dan Andrea Amati, Antonio Stradivari'dir. Yaptıkları viyolonseller modern viyolonsellerden daha büyüktür. Boyları 80 cm. olan viyolonsellerden günümüze kalanlarının boyları kısaltılmıştır.

Yine 18. yüzyılda keman ailesine dahil olan bütün enstrümanların sapları uzatılmıştır. Viyolonsel yapımcılarının beş telli viyolonsel üzerine denemeler yapmaları da 18. yüzyılın başlarına rastlar.

Amati tarafından 1538 yılında yapılmış ünlü viyolonsel "Kral" olarak anılır. Viyolonselin üzerinde o dönemin Fransa Kralı 4. Charles'ı yansıtan resimler bulunmaktadır. Özel tasarımı yüzünden 4. Charles tarafından sipariş verilen 38 viyolonselden biri olduğuna inanılır. Viyolonselin sırtının merkezine bir taç yerleştirilmiştir(Şekil 3.7).

Şekil 3.7

Enstrümanların yan kısımlarında çeşitli yazılar bulunmaktadır. Bu yazıların o döneme ait mesajlar taşıdığı düşünülür.

1538 yılında yapmış olduğu King isimli viyolonselın yan kısımlarında yazılmış olan notta “*PIETATE IVSTICIA*” yazmaktadır. Latince *piety justice* olarak çevirdiğimiz bu mesajın anlamı, din ve adalet olarak bilinir(Şekil 3.8).

Şekil 3.8

1574 yılında yapmış olduğu bir kemanın yan kısımlarında yazılmış olan notta ise “*OUOVINICO PROPVGNA CVLO STATSTABITQ RELIGIO*” yazmaktadır. “Krallığın savunuculuğu, kuvvetliliği ve sağlamlığı adına” anlamına gelen bu mesaj yaptığı başka enstrümanlarda da bulunmaktadır(Şekil 3.9).

Şekil 3.9

Andrea Amati'nin yetiştirmiş olduğu önemli lüthiyelerden biri de Antonio Stradivari'dir. Yapmış olduğu enstrümanların günümüze kalan önemli örneklerinden biri 1730 yılında yaptığı bas viola da gambadır. Viola da gambadan viyolonsele geçiş evresini açık bir şekilde göstermektedir. Viyolonselin birçok fiziksel özelliklerini barındıran fakat eski viola da gamba formunun değiştirilmesiyle viyolonsele çevirilen ve sonuçları mükemmelliğe ulaşmış nadir enstrümanlardandır(Şekil 3.10).

Şekil 3.10

Viola da gambanın tuşesinin düz olması nedeniyle viyolonsele dönüştürülecek olan bir viol için bu büyük bir sorundu. Viyolonselde tuşenin

yaklaşık 15 derece dışa doğru eğik olması gerekirken Stradivari'nin değiştirilen bu bas viola da gambasında tuşe çok dikti.

Buna akıllıca bir çözüm bulundu. Viola da gambanın sap kısmından anahtarla açısı kontrol edilebilen bir tuşe yapıldı. Bu hareket kolaylığı tuşeyi istenildiği zaman düzenleyebilecek bir mekanizmaydı(Şekil 3.11).

Şekil 3.11

Birçok yaylı enstrüman yapan Stradivari, oğulları Francesco ve Omobono Stradivari'ye yapım tekniklerini aktarmıştır. Böylece stili devam etmiş oldu.

3.3)VIOLİN YAYININ ÖZELLİKLERİ:

Viollerin gelişiminde ve çalınmasında en önemli rolü oynayan yayın, zaman içinde enstrüman gibi evrim geçirmesi, dönemin lüthiyeleri ve çalan kişilerin gereksinimleri doğrultusunda gelişmiştir. Şekil ve teknik bakımdan çok büyük değişime uğrayan bu aletle, kullanılan malzemeler döneme göre farklılık göstermiş, çalma tarzı dönemin müzik üslubuna uygun şekilde değişmiştir. İtalyanca arco, Fransızca archet , Almanca bogen ve İngilizce bow olarak kullanılır.

“Yayın 17. yüzyıldan başlayarak 19. yüzyılın başlarına kadar geçirdiği evrim, biçiminin de değişmesine yol açmıştır. Keman yayına çağdaş biçimini veren yay yapımcısı, François Torte'dir. Onun belirlediği ölçülere göre keman yayı 75 cm., viyola yayı 76 cm., viyolonsel yayı 74 cm.'dir. Kontrabas yayının uzunluğu ise Fransız ve Alman stillerine göre değişmiştir.”⁸

Birçok ek malzemeyi barındıran yapısına göre değişik boy ve ağırlıklardadır. Enstrüman büyüdükçe tahtanın boyu kısalmış, ağırlığı artar. Ağaçtan yapılmış ince bir tahtaya gerili atkuyruğu kıllarından oluşur. Tahta kıla içbükeydir. Abanozdan yapılmış kılları tutan parça, topukta bulunan bir vida sistemi tarafından kılların gerginliğini sağlar(Şekil 3.12).

Şekil 3.12

⁸ Ahmet Say, **Müzik Ansiklopedisi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1995, s. 638

Geliştirilerek son halini alan yayın farklı şekilde tutulmasıyla enstrümana uygulanan basınç ve elde edilen ses büyük ölçüde değişmiştir. Enstrümanın bir bakıma konuşmasını sağlayan bu aletin zaman içinde tekniği değişik çalma şekilleriyle ilerlemiştir. Bu teknilerin bazıları şunlardır:

- Legato (İt.): Ardışık notaları, aralarında hiçbir kopukluk olmaksızın bağlı çalmaya denir.
- Detache (Fr.): Notaların birbirinden ayrı, kopuk olarak seslendirilmesi.
- Sautille (Fr.): Yayın sıçratılması hareketini içeren teknik.
- Ricochet (Fr.): Yayın aynı yönde zıplatılması.
- Staccato(İt.): Notaları birbirinden kesik şekilde seslendirme.
- Spiccato(İt.): Yayın her nota için ayrı sıçramalı dokunuşla kullanılması tekniği.

1990 yılında, Michael Bach adında bir viyolonselci tarafından icat edilen Bach Bogen, her yaylı enstrümanda kullanılabilir. *Curved bow* denilen eğri yayın şeklini taşıması, kılların gevşek olması ve topuk kısmının çalan kişi tarafından ayarlanabiliyor olması en büyük özelliğidir(Şekil 3.13).

Şekil 3.13

Tek seslerin ve akorların bulunduğu bir eseri daha kolay çalabilmek için tasarlanan bu yay, günümüzde birçok müzisyen tarafından kullanılır. Tek sesleri çalmak için topuk kısmı sıkılarak kılların gerginliği sağlanır(Şekil 3.14).

Şekil 3.14

Akor çalarken gevşek bırakılan topuk sayesinde kıllar tellerin hepsine temas eder ve akorlar kırılmadan bütün olarak duyulur(Şekil 3.15).Kıl ile yayın en yüksek noktası arasındaki mesafe 4-5 **inç***.

Şekil 3.15

John Cage, Dieter Schnebel ve Walter Zimmermann gibi besteciler bu yayla çalınmak üzere eserler yapmışlardır.

* **İnç** : 2.54 cm. uzunluğundaki ölçü birimi.

4) VİYOLONSELİN, 17. YÜZYILDAN 20. YÜZYILA KADAR OLAN YAPISAL GELİŞİMİ:

Viyolonsel ilk kez 17. yüzyılda kilise ve dans müziğinde kullandılar. 1600'lerde her sınıftan insanın evinde müzik yapılmasını istemesi ve bunun için programlar yapması gittikçe popüler olmaya başladı. İtalyan viyolonsel virtüözlerinin gezerek sergiledikleri performanslarda meslektaşlarına ve müzik çevrelerine yeteneklerini kanıtladılar.

Viola da gambanın en büyük savunucularından olan Hubert le Blanc şöyle demiştir: “Viyolonselciler türlü zorlukların üstesinden çok çalışarak geldiler, öyle ki çalmaya başladıklarında insanın tüyleri ürperiyor. Çok saygıdeğer olduklarını kabul etmek lazım, ancak enstrümanları kabul görmemektedir.”

Hubert le Blanc, viola da gamba için tutku dolu bir parça besteledi, fakat bu eser çok boştu. Sonunda viyolonsel hem oda müziğinde hem de solo eserlerde viola da gambanın yerini aldı.

Viola da gamba tahtını kısa bir süre içinde viyolonsele bıraktı. Hatta 17. yüzyılın ortalarında İtalya'da dolaşan gezgin müzisyenler viola da gamba'nın İtalya'da artık bilinmediğini fark ettiler. Fakat viola da gamba kuzey Avrupa'da, özellikle de Fransa'da, 18. yüzyıla kadar tercih edilen enstrüman olarak kaldı.

Viola da gamba'nın 18. yüzyıldaki ölümünün altında yatan neden, ona verilen ya da verilmeyen değerden çok; müzik zevkleri ya da fikirlerinin acımasızca ortaya çıkması olabilirdi. Başarılı olduğu müzik dönemlerinde havalı ve narin niteliklere sahip az da olsa bir etkisi vardı. Fakat viyolonsel yaratılmasıyla birlikte enstrümanın sağlam doğası ve duyguları sınırsızca ifade etme becerisi devreye girmiş, böylelikle viola da gambanın yerini almıştı. Sesin dolgun ve tınlı çıkmasının

gereksinim olduğu bir geçiş dönemi olmuştu. Bu dönemde sağ ve sol el tekniklerinin yaratılması, farklı tutuş şekillerinin bulunmasını sağlamıştı.

Viola da gambadan viyolonsel’e dönen birçok gambist, ömür boyu alışkanlık yaratacak olan yay tutuşlarını zorlanmadan değiştirmek için nedenler buldular. Viyolonselcilerin o dönemde avucun aşağıya doğru baktığı, sağ – el pozisyonunu kullandıklarını gördüler ve bu pozisyonun sesin frekansını yükselttiğini anladılar. Bunun fark edilmesi İtalya’dan gelen viyolonselcilerin Kuzey Avrupa’daki müzik dünyasına sızmalarıyla gerçekleşti. Bu uyanış yay tutma pozisyonunu tek tip hale getirmişti. Böylece sesin istenilen düzeye ulaşması, birçok müzik formunun gelişmesine ve değişik alanlarda verimliliğin artmasına neden oldu. Bir ya da daha fazla kemandan oluşan bir grup ya da nefeslilerden başka bir grupla bir arada çalmaya başladılar. Bu gruplarda kullanılan tc bas viol olan violon, viyolonsel ve tenor viol, 17. yüzyılda muhtemelen viyolonselciler tarafından çalındığından birbirleri arasındaki ilişki günümüz viyolonselcilerinin ilgisini çekmektedir. Her ne kadar bu bilgi tam olarak doğrulanmamış olsa da; tenorun viyolonselciler tarafından solo bir enstrüman olarak çalındığı ihtimali her geçen gün daha da açık hale gelmektedir.

“Tenor viol, 17. yüzyılın başlarında 65 cm. uzunluğunda bir enstrümandı ve 18. yüzyılda boyu 70 cm’e ulaştı. Dört telli tenor violün akordu genellikle G d a e’ye göre; beş telli tenor violün ise C, G, d, a, e’ye göre yapılırdı. 18. yüzyılın ortalarında violonun müzikal performansının ve yapımının durdurulmasından beri; Quantz’ın viyolonselcilere yaptığı öneri akla yatkın hale gelmişti. Bu neri iki enstrümanın beraber kullanımı ile ilgiliydi. Büyük olan viol, continuo almak için, küçük olan da soloları almak için kullanılabilirdi. Aslında Quantz’ın bu öneriyi getirirken aklında viyolonsel ve daha sonra küçük solo viyolonsel haline gelecek olan ilk tenor viol vardı.”⁹

⁹ Pleeth, a.g.e: *Cello*, s. 142

17. yüzyılda boyları 80 cm. olan ilk viyolonsellerden hayatta kalanların boyları kısaltılmıştır. Viyolonselin küçülmesinin ilk evresi 1600'lü yıllarda Bolonya'da gümüş kaplama tellerin keşfedilmesiyle başlamıştır. Bu noktada birçok enstrüman yapımcısının viyolonsel yaptığını hatırlamamız gerekir, ünlü Stradivari henüz ortaya çıkmamıştır. Ancak 1707 yılında viyolonselin boyunun 75 cm. olmasına karar veren ve bunun standart olmasını sağlayan Stradivari'dir.

Yukarıda bahsedilen ilk viyolonsellerin göğüs hizasına çapraz tutularak çalındığı bilgisine takılan insanlar, **braccio*** pozisyonunun ortaya çıkmasıyla daha rahat bir çalma pozisyonu bulmuş oldular. Bas viol kolun üstünde tutularak çalınan bir viol olduğundan beri, kola yaslanması doğal karşılanmaktadır. Aslında modern viyolonselden biraz daha küçük olan küçük bas viol çalınırken başa çıkılmaz zorluklar yaşatmamaktadır. Daha büyük bas viol ise dikey pozisyonda tutularak çalınmaktadır.

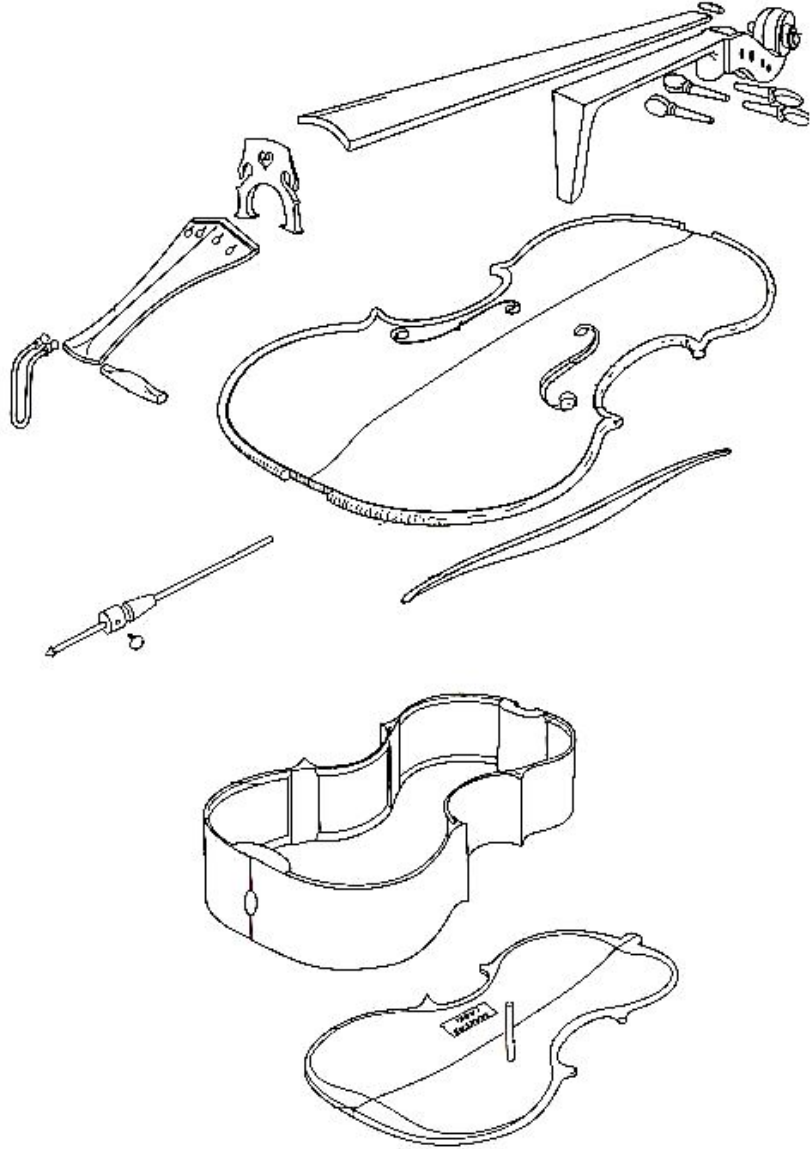
Bu pozisyonu gösteren bir illüstrasyonun bulunduğu fresk Kuzey İtalya'daki küçük Roccapietra Şapel'inde bulunmaktadır. Şapelin duvarlarında iki bas kemanın resmi bulunmaktadır. Büyük olan dikey pozisyonda, küçük olan ise göğüs hizasına çapraz tutularak çalınmaktadır(Şekil 4.1).

Şekil 4.1

* **braccio**(İt.): Kol anlamına gelir.

Viyolonselın yapısal gelişimi üç ayrı katagoride incelenebilir. Bunlar, dış kısmı, içeride kalan kısmı ve ek parçalarıdır. Viyolonselın üzerinde birçok ek parça bulunmaktadır(Şekil 4.2).

Şekil 4.2

İlk kategoride olan dış yüzey kapak, plaka ve bel bölümünden oluşur. Bu bölüm çam veya ladin ağaçları kullanılarak yapılır. Viyolonselın bir diğer parçası da yanlarındaki riblerdir. Viyolonselın ön ve arka yüzeyine altı parça Akçaağaç yapıştırılmıştır. Bu Akçaağaçlar viyolonselın her iki yanından da gerilmesini sağlar.

Biri başından beline, biri belin üzerine, biri de belden yere kadarki kısmını gerer. Gövdenin kenarına çizilen siyah şerit, viyolonselın ön ve arka dış yüzeyini saran ağaçtan oluşan üçlü bir hattır. Bu şerit viyolonselın orta kısmındaki oluğa oturur ve iki şeye hizmet eder. Ağacın çatlamasını engeller, aynı zamanda dekoratiftir(Şekil 4.3).

Şekil 4.3

İkinci kategorideki viyolonselın içeride kalan kısmı, enstrümanın sesi ve verimliliği açısından önemlidir. Bas balkon denilen malzeme, bas seslerin dengesini sağlar, sık damarlı ladin ağacından yapılır, ön kapağın iç kısmına yapıştırılır. Tiz seslerin de dengesini, can direği denilen ince silindir şeklinde bir ladin ağacı parçasıyla sağlarız. İnce silindir şeklinde olan bu malzeme köprünün sağ ayağının bulunduğu yerden 7-8 mm. geriye yerleştirilir.

Üçüncü kategori ek parçalar ya da viyolonselın dışına yerleştirilen nesnelere oluşur. Bunlardan ilki akça ağaçtan yapılan ve tellerin hemen altına yerleştirilen köprüdür. Köprü “f” deliklerinin çentikleri arasına yerleştirilir. Köprünün üzerinde tellerin yerleştirilmesi için çentikleri vardır. Tellerin alt kısmının bağlı olduğu tel taşıyıcı abanozdan yapılır. Zaman ilerledikçe kulaktan yapılan akort

yerine tel taşıyıcısına takılan fix dediğimiz vidalı sistem sayesinde akordun ince ayarları kolaylıkla yapılır. Viyolonselın metal bir çubuk yardımıyla yere dayanmasını sağlayan pik dediğimiz malzeme, viola da gambada olmayan en önemli eklerden biridir. Viola da gambada enstrüman bacakların arasına sıkıştırılır, viyolonselde ise bu malzemenin eklenmesiyle enstrüman sadece bacakların arasında tutulurdu.

4.1) 17. YÜZYILDAN 20. YÜZYILA KADAR OLAN DÖNEMDE VİYOLONSEL İÇİN YAZILMIŞ BELLİ BAŞLI ESERLER:

İlk viyolonsel repertuarı ortaya çıkmaya başladığında, bas partilerinin tanıdık, basit müziği ile yüksek dikkat gerektiren keman repertuarı arasında kalan boşluğu doldurma ihtiyacı oluştu. Ancak henüz eserleri bir virtüöz gibi yorumlayamayan viyolonselcilere teknik kaslarını ve cesaretlerini geliştirmeleri için repertuarları verildi. Viyolonsel için yazılan ilk eser 1650 civarında Giovanni Battista Vitali tarafından “Partite sopra diverse Sonate” adı altında bestelendi.

Vitali performans ve egzersiz için yazdığı bu partileri hiç yayınlamadı. Fakat 1680’li yıllarda Domenico Gabrielli ve diğer viyolonselciler kendileri için yazılmış sonatları yayınlamaya başladılar. Onları bir on yıl sonra Leonardo Leo, Cattaneo, Jachini ve Taglietti’nin bestelediği kompozisyonlar izledi.

1700’lerin başında viyolonsel için yazılmış müzik, sonatlar, konçertolar ve viyolonselin solo olarak çalındığı diğer kompozisyonlar birdenbire arttı. Viyolonsel kendine keman repertuarından ayrı bir yer edinirken, daha önceden kemanların tuttuğu alanı ele geçirdi. Barok dönem yaklaşırken viyolonsel için binlerce eser yazıldı. Viyolonsel, zengin ve çok çeşitli bir repertuara kavuştu.

Sonatlar :

- (1709)Antonio Vivaldi (1678-1741) keman, viyolonsel ve sürekli bas için
- (1740)Antonio Vivaldi (1678-1741) viyolonsel ve sürekli bas için (6 tane)

2 keman, viyolonsel ve sürekli bas için sonat

- Luigi Boccherini (1743-1805) no.2
no.5

- Ludwig van Beethoven (1770-1827) no.1,op.5
no.2,op.5
no.3,op.69
no.4,op.102
no.5,op.102
- (1817)Franz Schubert (1797-1828) Arpeggione sonat
- (1838)Felix Mendelssohn (1809-1847) no.2,op.5
- (1846)Frederic Chopin (1810-1849) op.65
- (1865)Johannes Brahms (1833-1897) no.1.op.38
- (1883)Edvard Grieg (1843-1907) op.36
- (1886)Johannes Brahms (1833-1897) no.2,op.99
- (1901)Sergei Rachmaninov (1873-1943) op.19
- (1915)Claude Debussy (1862-1918)
- (1916)Frederic Delius (1862-1934)
- (1920-1922)Maurice Ravel (1875-1937) keman ve viyolonsel için
- (1923)Paul Hindemith (1895-1963) solo sonat no.3,op.25
- (1934)Dimitri Shostakovich (1906-1975) op.40
- (1949)Sergei Prokofiev (1891-1953) op.119

Konçertolar:

- (1717)Antonio Vivaldi (1678-1741)viyolonsel için konçerto (27 tane)
keman,viyolonsel,yaylı çalgılar ve klavsen için
4 keman,viyolonsel, yaylı çalgılar ve sürekli bas için
2 keman,2 flüt,2 mandolin,2 şalümo,
2 teorbe, viyolonsel ve yaylı çalgılar için
2 keman,2viyolonsel, yaylı çalgılar ve sürekli bas için

2 keman,viyolonsel,yaylı algılar ve klavsen için

2 keman,viyolonsel,yaylı algılar ve sürekli bas için

4 keman,viyolonsel, yaylı algılar ve sürekli bas için

viyolonsel, yaylı algılar ve sürekli bas için

viyolonsel, yaylı algılar ve sürekli bas için

2 viyolonsel, yaylı algılar ve sürekli bas için

- (1765)Joseph Haydn (1732-1809) no.1
- (1770)Luigi Boccherini (1743-1805) no.7
- (1783)Joseph Haydn (1732-1809) no.2
- (1850)Robert Schumann (1810-1856) op.129
- (1865)Antonin Dvorak (1841-1904) no.1
- (1872)Camille Saint-Saens (1835-1921) no.1,op.33
- (1877)Edouard Lalo (1823-1892)
- (1895)Antonin Dvorak (1841-1904) no.2,Op.104
- (1905)Camille Saint-Saens (1835-1921)no.2 op.123
- (1915)Frederic Delius (1862-1934) keman ve viyolonsel iin konçerto
- (1918)Edward Elgar (1857-1934) Op.85
- (1943)Hasan Ferit Alnar (1906-1978)
- (1946)Aram Haaturyan (1903-1978)
- (1956)William Turner Walton (1902-1983)
- (1959)Dimitri Shostakovich (1906-1975) no.1 op.107
- (1983)Nevit Kodallı (1924-....)

- Johannes Brahms (1833-1897) keman ve viyolonsel için konçerto Op.102
- Dimitri Borisoviç Kabalevsky (1904-1987) no.1
no.2
- Leo Leonardo (1694-1744)
- Dimitri Shostakovich (1906-1975) no.2 op.126

Oda müziği :

- (1775-1776)Johann Christian Bach(1735-1782) flüt, obua, keman,viyola ve viyolonsel için beşli no.6,op.11
- (1777)Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)flüt, keman,viyola ve viyolonsel için dördlü
- (1781)Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)obua, keman,viyola ve viyolonsel için dördlü
- (1796-1797)Ludwig van Beethoven(1770-1827)keman, viyola ve viyolonsel için serenad op.8
- Vagn Holmboe (1909-1996) blokflüt, viyolonsel ve klavsen için üçlü, op.133
- (1816)Franz Schubert (1797-1828) keman, viyolonsel ve piyano için üçlü, no.1
- (1819)Franz Schubert (1797-1828) piyano, keman, viyola, viyolonsel ve kontrabas için beşli (Alabalık Kenteti)
- (1827)Franz Schubert (1797-1828) keman, viyolonsel ve piyano için üçlü, no.2
- (1828)Franz Schubert (1797-1828)viyolonsel ve yaylı çalgılar dördlüsü için beşli, op.163

Viyolonsel ve orkestra için yazılmış eserler:

- (1876)Piotr Ilyiç Tchaikovsky (1840-1893)Rokoko varyasyonlar, Op.32
- (1887)Piotr Ilyiç Tchaikovsky (1840-1893) Pezzo capriccioso,Op.62
- (1915)Ernest Bloch (1880-1959) İbrani Rapsodisi
- (1950)Jean Françaix (1912-1997)viyolonsel ve yaylı çalgılar için konser varyasyonları

- (1952-1954)Cemal Reşit Rey (1904-1985) viyolonsel ve orkestra için konçertant parçalar
- (1955)Jean Françaix (1912-1997)viyolonsel ve orkestra için Fantaisie
- (1980)Necil Kazım Akses (1908-1999) İdil
- (1980-1983)Necil Kazım Akses Sinfonia Romanesca Fantasia
- Jacques Casterede (1926-....) viyolonsel,klavsen ve yaylı çalgılar için(3sonbahar manzarası)

Piyanolu parçalar:

- (1830)Frederic Chopin (1810-1849) Polonaise Brillante, Op.3
- (1883)Gabriel Faure (1845-1924) Elegie, Op.24
- (1950)Alberto Evaristo Ginastera (1916-1983) Pampeana, no.2,Op.21
- (1932)İgor Stravinsky (1882-1971) İtalyan süiti
- (1911)Anton Webern (1883-1945) viyolonsel ve piyano için 3 küçük parça
- (1944)Jean Françaix (1912-1997) Mouvement Perpetuel

Solo viyolonsel için bestelenmiş eserler:

- (1720)Johann Sebastian Bach (1685-1750) süit no.1
- süit no.2
- süit no.3
- süit no.4
- süit no.5
- süit no.6
- (1923)Paul Hindemith (1895-1963) solo sonat no.3,op.25
- (1971)Benjamin Britten (1913-1976) süit no.3

5) VİOLA DA GAMBA ve VİYOLONSELİN KARŞILAŞTIRILMASI:

Viola da gamba ve viyolonsel arasındaki ilişki, iki enstrümanın tarihinin iç içe örülmüş olmasından dolayı birbirlerine çok yakındır. Aralarındaki temel farklılıkları aydınlatmak önemlidir. Aslında bu iki enstrüman birbirinden farklı iki aileye mensupturlar. Bunlardan biri viol ailesi, diğeri ise violin ailesidir.

Viyolonselın viola da gambanın küçültülmesiyle elde edildiği, yakın tarihlere kadar korunmuş bir düşünce olsa da, iki enstrümanın yaklaşık aynı zamanda ortaya çıkması ve birbirlerinden tamamen farklı iki kuşağı aıt oldukları bilinir. Viyolonsel her açıdan bakıldığında kemana benzer, sadece ebadı farklıdır. Viola da gambanın ise vihuela soyundan geldiği açıktır. Sazın tellerinin sayısından, akordundan, gövdesinin şeklinden ve sapındaki perdelerinden anlaşılmaktadır.

Viyolonselın geliştiiği dönemden sonra viola da gambanın çok fazla tercih edilmemesi lüthiyeleri viyolonsel yapmaya yöneltmiştir. Hatta bazı viola da gambaları viyolonsele çevirip kullanan lüthiyeler bile olmuştur. Bu değişim sayesinde viola da gambada bulunan eksik özellikler viyolonsele dönüştürülürken tamamlanmış, viyolonselın daha rahat çalınabilmesi için gerekli olan malzemeler de açıklık kazanmıştır.

Viola da gamba, ses ve tını açısından yeterli olmaması ve bestecilerin viyolonsele olan ilgileri yüzünden zamanla kullanılmamaya başlanmıştır. Diğer viol enstrümanlarının da violin ailesi enstrümanlarına dönüşmesiyle viol ailesi dönemi bir süreliğine kapanmıştır.

Günümüzde viol ailelerinin enstrümanlarından oluşan oda müziği grupları, oda orkestraları bulunmaktadır. Bu enstrümanlar için yazılmış eserler değişik aktivitelere seslendirilmektedir.

5.1) VİOLA DA GAMBA VE VİYOLONSEL ARASINDAKİ BENZERLİKLER:

- Boyutları birbirine yakındır.
- Gövde hatları yaklaşık olarak birbirine benzer.
- **Rezonansı*** sağlamak için ses delikleri vardır.
- Gövdenin içinde bulunan **can direği**** ve **bas balkon***** sayesinde ince ve kalın sesler dengelenir.
- Dikey pozisyonda çalınır.
- Mensub oldukları ailenin tenor partisini seslendirir.
- İkisi de bir yaylı çalgıdır.
- Basso continuo ve basso ostinato olarak eşlik partisini seslendirir.
- İki enstrüman için de yazılmış solo eserler vardı.
- İkisinin de taşınması zordur.
- Ses kapsamları birbirine yakındır.

* **Rezonans(İng.):** Frekansları aynı olan, birden fazla cisimden bir tanesinin harekete geçmesi durumunda diğerlerini de etkileyerek, birlikte güçlü bir titreşim yaratmaları hali.

** **Can direği:** Yaylı çalgılarda göğüs ve sırt kapağı arasında içerden diklemesine oturtulan ince tahta çubuk. Çalgının bütün kısımları arasında, titreşimi iletme işlevi görür.

*** **Bas balkon:** Yaylı çalgılarda, gövdenin içine diklemesine oturtulan, göğsün direncini pekiştirmek amacıyla yer alan çita.

5.2) VIOLA DA GAMBA İLE VİYOLONSEL ARASINDAKİ FARKLILIKLAR:

- Viola da gambanın kafa kısmında çeşitli yüz ve hayvan figürleri bulunur. Viyolonselde ise salyangoza benzeyen bir şekil kullanılmıştır(Şekil 5.1).

Şekil 5.1

- Viola da gambanın gövde tahtası düzdür. Viyolonselde ise göğüs tahtası hafif dışa doğru bombelidir(Şekil 5.2).

Şekil 5.2

- Viola da gambanın gövdesinin hatları omuz kısmından başlayıp bel bölgesine kadar kıvrılmadan iner. Viyolonselde ise omuzlardan başlayan eğim belirgin köşeler yaratmak için aşağıya doğru iner(Şekil 5.3).

Şekil 5.3

- Viola da gambanın delikleri “C” şeklindedir. Viyolonselin ise “f” şeklindedir(Şekil 5.4).

Şekil 5.4

- Viola da gambanın çoğunda rosette denilen, tuşun hemen altında oymalı bir parçanın deliği örttüğü bölüm vardır. Viyolonselde ise bu yoktur(Şekil 5.5).

Şekil 5.5

- Viola da gambada gitarda olduğu gibi perdeler vardır. Bazı viola da gambalarda da hareket ettirilebilen, tuşun etrafına sarılmış perdeler yapılmıştır. Bunun nedeni akort yapmadan, aralıkları ayarlayarak çalabilmektir. Viyolonselin ise perdesi yoktur. Ayrıca viola da gambanın 6, viyolonselin 4 teli vardır(Şekil 5.6).

Şekil 5.6

- Viola da gamba bacakların arasına sıkıştırılarak çalınır. Viyolonselde ise pik denilen ve enstrümanın altına monte edilmiş bir metal çubuk vardır. Ayarlanabilen bu malzeme sayesinde yere dayanarak rahatlıkla çalınabilmesi sağlanmıştır(Şekil 5.7).

Şekil 5.7

- Viola da gamba'da tel sayısı nedeniyle köprünün üst kısmı daha geniş ve düzdür. Viyolonselde ise köprü dar ve üzeri bombelidir(Şekil 5.8).

Şekil 5.8

- Viola da gambada teller tel taşıyıcısına bağlanır. Viyolonselde ise genelde ince akort yapmak için fix denilen vida benzeri bir malzemeye teller takılır(Şekil 5.9).

Şekil 5.9

5.3) VİOLA DA GAMBA ve VİYOLONSELİN, BASSO CONTINUO ve BASSO OSTINATO OLARAK KULLANIMI:

Basso continuo, oda müziği eserlerinde solo gruba eşlik eden sürekli bas partisinin yazılmış belli sesler üzerine kurulan akorlarıdır. Bu yöntemin esas kuralı, eser boyunca duyulacak olan eşlik akorlarının doğru şekilde kurulabilmesi için altlarına yerleştirilen rakamların olmasıdır. “Bas ses, akorun kök sesini, rakamlar ise bu sesin üzerine hangi aralıkların kurulacağını belirtmiştir.”¹⁰

Barok dönemde **concerto grosso*** formu, orkestra müziğinde önemli bir yere sahiptir. Dolu bas anlamına gelen **basso ripieno**** , solistlerin icra ettikleri solo pasajlardan sonra **tutti***** veya basso ripieno grubunun birlikte çalmasıdır. Bu grupta kullanılan bas sesi viola da gamba, bas violer, çembalo veya org icra eder.

Birçok eserin bas eşlik partisinin başında viyolonsel yazmasına rağmen yanında “basso”yu görebiliriz. Bazı besteciler, eşlikçi viyolonsel yerine **bassetto****** kullanırlardı.

17. yüzyılın sonlarında ve 18. yüzyılın başlarında terimlerin ağırlıklı olduğu bir yazım şekli her geçen gün daha çok kullanılır hale geldi ve bunun sonucunda da besteciler her parti için bir enstrüman belirtmeye başladılar. Corelli'nin Op. 6 10.sonatında bas partisinin yanına viyolonsel yazması bunun bir örneğidir(Şekil 5.10).

¹⁰ Say, **a.g.e**, s.115

* **Concerto grosso(İt.):** Solist veya solist grubundan oluşan “concertino” grubu ile “tutti” ya da “ripieno” denilen büyük eşlik grubunun uyumlu bir şekilde duyulmasıdır.

** **Basso ripieno(İt.):**17.ve 18. yüzyılların çembalo, org ya da orkestra müziğindeki tutti partilerinde kullanılan bas sesi.

*** **Tutti(İt.):** Barok dönemde yaygın olan concerto grosso formunda orkestra kesimini niteleyen terim.

**** **Bassetto (İt.):** Hafif tonda bas ses. Terim genellikle bir müzik yapıtının aslında bas olmayan kalın perdelerdeki bölümlerini tanımlamak için kullanılır.

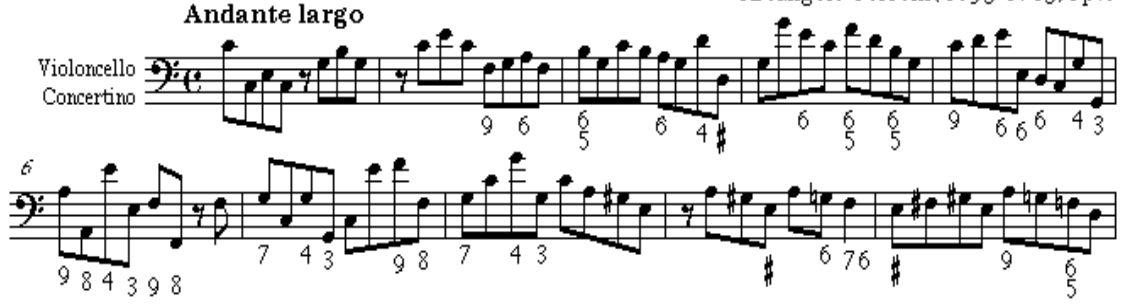
Concerto Grosso No.10

Preludio

Arcangelo Correlli(1653-1713)Op.6

Andante largo

Violoncello
Concertino

Şekil 5.10

18. yüzyılın başında yazılmış bütün “zorunlu viyolonsel” partileri; ki zorunluluk kelimesinin virtüözlerin performans kaybına neden olacağına inanılıyordu, aslında sadece bestecinin bas partisi için kullanacağı enstrümanı seçmesi içindi. Aslında böylece o parti için viyolonselın zorunlu olduğu belirgin hale geliyordu. Daha sonra “zorunluluk” kelimesi anlam değiştirdi ve sayfanın başında “viyolonsel zorunluluğu” yazdığında eserin içinde viyolonselın solo olarak çalındığı anlaşıldı.

Viyolonselın basso continuo olarak kullanıldığı eserlerin başında Antonio Vivaldi'nin "L'estro Armonico:12 concerto grosso”su vardır. Viyolonsel ve klavsenin durmadan solistlere eşlik eder. Tutti grubu aralarda duyulur.

Johann Sebastian Bach'ın 1721 yılında Brandenburg seçmen prensi Christian Ludwig için yazmış olduğu 6 Brandenburg konçertosu, değişik solo enstrümanların bir arada kullanıldığı eserlerdir. **Concerto grosso*** formunda yazılmış olan bu eserler concertino denilen solistlerin olduğu grup ve “ripieno” olarak bilinen eşlik eden iki grubun diyalogunu sunar. Eşlik partilerinin ayrıntılı olarak eserin başında yazılması önemlidir.

* **Concerto grosso:** 18. yüzyılın ilk yarısında, geç barok dönemin orkestra müziğinde önemli yeri olan bir form. Genellikle üç solisti içeren “Concertino grubu” ile “Tutti” ya da “Ripieno” denen büyük gruptan (orkestradan) oluşan bir topluluk için yazılmıştır.

- Brandenburg Concerto no.1 Fa majör : 2 korno, 3 obua ve “violino piccolo” için yazılmıştır. Eşlik enstrümanları olarak da 1. keman, 2. keman, viyola, viyolonsel ve sürekli bas yazılmıştır(Şekil 5.11). Viyolonsel, kontrbas ve çembalo sürekli bas partisini çalar.

The image displays a page of a musical score for Brandenburg Concerto No. 1, BWV 1048, by Johann Sebastian Bach. The score is for the first three measures of the piece. The instruments listed on the left are: Corni 1 and 2, Oboe 1, 2, and 3, Fagotto, Violino piccolo, Violino 1, Violino 2, Viola, Violoncello, and Continuo e Violone grosso. The key signature is one flat (B-flat major), and the time signature is 3/4. The score shows the initial rhythmic patterns for each instrument, with the strings providing a steady bass line and the woodwinds and piccolo violin playing more active parts.

Şekil 5.11

- Brandenburg Concerto no.2 Fa majör : Keman, obua, flüt ve trompet için yazılmıştır. Eşlik enstrümanları olarak da 1. keman, 2. keman, viyola ve violone için özellikle ripieno yazılması önemlidir. Sürekli bas viyolonsel ve çembalodan oluşur(Şekil 5.12).

The image displays a page of musical notation for Brandenburg Concerto no. 2. The score is arranged in a system with nine staves. From top to bottom, the staves are labeled: Tromba, Flauto, Oboe, Violino, Violino 1 di ripieno, Violino 2 di ripieno, Viola di ripieno, Violone di ripieno, and Violoncello e Cembalo all'unisono. The notation includes various musical symbols such as clefs, time signatures, and note values, indicating the specific parts for each instrument.

Şekil 5.12

- Brandenburg Concerto no.3 Sol majör. :Üç keman, üç viyola, üç viyolonsel ve sürekli bas için yazılmıştır. Eserdeki solistler ve orkestra grubu aynı kişilerden oluşur. Bunun sebebi her zaman farklı partide gelen solo tekrarlarıdır(Şekil 5.13).

Violino 1

Violino 2

Violino 3

Viola 1

Viola 2

Viola 3

Violoncello 1

Violoncello 2

Violoncello 3

Violone e Cembalo

Şekil 5.13

- Brandenburg Concerto no.4 Sol majör: İki flüt ve keman solo enstrümanlardır. 1. keman, 2. keman ve viyola için ripieno çalınması yazılmıştır. Viyolonsel, kontrbas ve sürekli bas orkestrayı oluşturan diğer enstrümanlardır(Şekil 5.14).

Allegro

Violino principale

Flauto 1

Flauto 2

Violino 1 di ripieno

Violino 2 di ripieno

Viola di ripieno

Violoncello

Violone

Continuo

Şekil 5.14

- Brandenburg Concerto no.5 Re majör : Solo enstrümanlar keman, flüt ve çembalodur. Concerto grosso formunun tarihinde ilk defa çembalo solist olarak kullanılmıştır. Keman, viyola, viyolonsel ve kontrbas da eşlik eden enstrümanlardır(Şekil 5.15).

Allegro

Şekil 5.15

- Brandenburg Concerto no.6 Si bemol majör: İki viola da braccio, iki viola da gamba, viyolonsel, kontrbas ve sürekli bas için yazılmıştır. Bu konçertoda viola da bracciolar ve viyolonsel solist, iki viola da gamba, kontrbas ve sürekli bas da eşlik grubudur(Şekil 5.16).

Şekil 5.16

Basso ostinato* barok dönemde kullanılan, bas partisinde belli bir seçilmiş ölçü kalıbının sürekli olarak ısrarcı bir şekilde arka arkaya duyulmasıdır. Yazılmış bölüm bitene kadar bas partisinde aynı figür duyulur. En bilinen basso ostinato partisi Pachelbel's Canon'dur(Şekil 5.17).

The image displays a musical score for Pachelbel's Canon in D major, specifically focusing on the basso ostinato pattern. The score is written for four staves: Violin 1, Violin 2, Violin 3, and Bass. The key signature is D major (two sharps) and the time signature is 4/4. The bass line (Bass staff) features a continuous, repeating eighth-note pattern: D4, E4, F#4, G4, A4, B4, C5, D5. This pattern is repeated throughout the piece, serving as the harmonic foundation for the other instruments. The Violin parts (Violin 1, 2, and 3) play various melodic lines that harmonize with the basso ostinato.

Şekil 5.17

* **Basso ostinato(İt.):** Bir müzik yapıtının en alt partilerindeki melodik doku. Bu sabit ve yinelenen tema, üstteki melodileri birleştirici bir temel işlevi görür.

SONUÇ

Viollerin zaman içinde geçirdikleri değişiklikler violin ailesinin oluşmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Bir dönem aynı ortamlarda kullanılsalar bile seslerinin narin ve az oluşu, violin ailesinin karakteristik ve yüksek sesine yenik düşmelerine neden olmuştur. 16. yüzyılda popüleritesini kaybeden viollerden sonra violin ailesinin besteciler ve lüthiyeler tarafından keşfedilmesi döneminin başladığını gösterir.

Ortaçağdan 20. yüzyıla kadar olan süre içerisinde değişim gösteren yaylı enstrümanlar, birçok eserin yazılmasına vesile olmuştur. Avrupa'da gelişimini sürdüren violin ailesi enstrümanlarının eşlik enstrümanından solo enstrümana dönmesi, sesin ve tınının daha kuvvetli çıkmasının göstergesidir. Bazı çoksesli müzik formlarında karşımıza çıkan bu enstrümanlar, eşlik enstrümanı olarak da değişik kalıplarda kullanılmıştır.

Violin ailesi, tellerinin azatılıp tuşenin uzamasıyla bütün bir viol ailesini 4 violin enstrümanına sıkıştırmıştır. Yay şeklinin ve tekniğinin tamamen değişmesiyle çok daha verimli bir ton çıkmıştır. Tınısal özelliklerin tellerin değişimi ile yenilenmesi enstrüman için önemlidir.

Sanat eserlerinin günümüze kalması eskiye dönüp bakmamıza bir sebeptir. Hem enstrümanların gelişimi açısından hem de yapılmış eserler bakımından incelediğim bu tez ile konu hakkında bilgi sahip olmak isteyenlere yardımcı olacağına inanıyorum.

KAYNAKÇA

- Dreyfus, Laurence : **Bach's Continuo Group: Players and Practices in His Vocal Works**, Harvard University Press, 1990
- İlyasoğlu, Evin : **Zaman İçinde Müzik**, Başlangıcından Günümüze örneklerle Batı Müziği Evrimi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ekim, 2003
- Pleeth, William : **Cello**, Yehudi Menuhin Music Guides, First published in Great Britain in 1982 by Macdonald & Co. Ltd.
- Sadie, Stanley : **The Norton/Grove Concise Encyclopedia of Music by W.W. NORTON & COMPANY**, First published in the UK by Macmillan Press Ltd., 1988
- Say, Ahmet : **Müzik Tarihi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1997
- Say, Ahmet : **Müzik Ansiklopedisi , Besteciler, Yorumcular, Eserler, Kavramlar**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, Eylül 2005
- Selanik, Cavidan : **Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni**, Doruk Yayıncılık, Ankara, Ekim, 1996
- Sözer, Vural : **Müzik/Ansiklopedik Sözlük**, Remzi Kitabevi A.Ş., İstanbul, 1996